

НАШЕ СЛОВО

ЗБІРНИК Ч. 2

СІЧЕНЬ 1971

OUR WORD

REVIEW No. 2.

JANUARY, 1971

МЮНХЕН—ЛОНДОН
MUNICH—LONDON

З М І С Т

Деклярація Демократичного Соціалізму	2
Єдино правильний шлях	6
Богдан Феденко. Тінь Китаю	9
К. Кордус. Ленін «чоловіколюбець»	13
О. Невгомонний. Нові мелодії московських сирен	20
Т. Кобзей. Несповнені обіцянки комуністів	26
П. Феденко. Поезія і політика	29
Г. Р. Дискусійний роман	37
П. Ф. Освіта в Україні.	41
Огляд преси: Іван Піддубний; Не слова а діла; Хвала окупантам; Як це назвати; Нова «Гамаксойка»; Ватикан, патріархат і українська еміграція	50
А. Парно. Українська Соціалістична Партія на міжнародному форумі	60
А. П. Свято 80-ліття Українського Соціалістичного руху в Парижі	61
Нове видання УСП	63
Повідомлення ЦК УСП	63

TABLE OF CONTENTS

The Principles of Democratical Socialism (A Statement of the Executive Committee of the Ukrainian Socialist Party)	2
The Only Right Way (Editorial)	6
The Shadow of China. By Bohdan Fedenko	9
Lenin, Was He Human? By Cremutius Cordus	13
New Melodies of the Sirens of Moscow. By O. Newhomonny	20
The Communist Promises not kept. By Tom Kobzey	26
Poetry and Politics. By Panas Fedenko	29
The Controversial Novel. By H. R.	37
„Education in Ukraine“ (On the Occasion of the Book by John Kolasky). By P. F.	41
Press Review	50
The Ukrainian Socialist Party on the International Forum. By Athenogen Parno	60
80th Anniversary of the Ukrainian Socialist Party. By A. P.	61
Party Information	63

НАШЕ СЛОВО

ЗБІРНИК Ч. 2

СІЧЕНЬ 1971

OUR WORD

REVIEW No. 2.

JANUARY, 1971

МЮНХЕН—ЛОНДОН
MUNICH—LONDON

ДЕКЛЯРАЦІЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СОЦІЯЛІЗМУ

**(Затверджена на Розширеній Конференції
Центрального Комітету Української Соціалістичної Партії
11 липня 1970 року в Парижі)**

(Розширена Конференція Центрального Комітету Української Соціалістичної Партії відбула свої наради в 80 роковини заснування українського соціалістичного руху, що створив перші політичні партії українського народу і почав систематичну боротьбу за національне й соціальне визволення України. Конференція ухвалила Деклярацію про ідейні основи і будучність демократичного соціалізму в Україні).

«Страшний привид блукає по широких просторах комуністичної імперії: то — **привид демократичного соціалізму**. Від Ельби й Дунаю аж до берегів Тихого Океану примара демократичного соціалізму не дає спокою, порушує сон комуністичним диктаторам у Москві, в Варшаві, в Східному Берліні та в інших країнах так званих народних демократій. Загроза демократичного соціалізму нагнала великого страху комуністичним узурпаторам у Москві в 1956 році, коли Угорщина відкинула режим державного рабства і високо підняла прапор національної незалежності, демократії і соціальної справедливості. Новий жах охопив комуністичних вождів у Москві в 1968 році, коли виступив всенародний рух чехів і словаків з програмою демократичного соціалізму проти російського імперіялізму і проти каторжної системи, накинutoї цим народам із Москви.

Ідеї свободи, демократії, людяности, проголошені на Угорщині та Чехословаччині, перелітали в інші країни і будили в мільйонах людей, пригноблених комуністичною диктатурою, надії на перемогу вільного ладу — політичної й господарської демократії. Перелякані визвольним рухом, московські тираны послали своє військо проти руху демократичного соціалізму на Угорщині й Чехословаччині і доручили диктатуру в цих країнах своїм покiрним слугам-поплентачам російського імперіялізму.

Російський комуністичний уряд у своїй міжнародній політиці від самого початку пішов слідами імперіялістичної політики царів. Своїми агресіями проти Української Народної Республіки та проти інших неросійських народів бувшої царської імперії большевицький уряд закував народи в нові кайдани в так званому ССРСР. Однак, не вважаючи на перемогу збройної сили і всупереч кривавим репресіям, ідеї демократичного соціалізму здобувають все більші впливи в народних масах Угорщини, Чехословаччини, України, у всіх т. зв. народних демократіях і в самій Росії. **Невмирущий дух свободи невпинно шириться по всім світі і кличе поневолені народи до бою за свободу, за рівність, проти визиску людини людиною, проти тиранії нових диктаторських клас.** Ніяке насильство, найтяжчий терор не може спинити й знищити прямування народів до волі, до соціальної справедливості, до життя достойного, чесного, незалежного.

Революція 1917 року знищила царський режим, що спирався на класу великих землевласників і на поліційний апарат. Комуністична партія фальшивою пропагандою запаморочила немало робітників, селян, інтелігентів і створила свою диктатуру, основану на тайній поліції і терорі. Большевицький режим скасував усі вільні організації — політичні, професійні, культурні, господарські, релігійні. Цей уряд захопив у свої руки пресу і взяв у своє виключне керування народне господарство.

Диктатура обернула робітників у німих виконавців волі комуністичних начальників, а селян-хліборобів зробила кріпаками партійного режиму. Робітників духа — інтелігенцію — диктаторська партія примусила служити собі працею науковою, педагогічною та літературною й мистецькою творчістю. Незгідних з цим деспотичним режимом диктатори жорстоко переслідують і фізично нищать.

Свій режим державного рабства комуністичні верховоди називають фальшиво соціалізмом. В дійсності, режим комуністичної диктатури — це нова форма кріпацтва, тільки на місце індивідуальних власників-поміщиків прийшов колективний рабовласник — комуністична бюрократія.

Узурпатори влади в Москві намагаються зміцнити свій режим через русифікацію народів ССРСР та колонізацією «національних республік» російським елементом, даючи йому різні вигоди. **Великодержавний шовінізм, керований із Москви, — це велика перешкода для успішної боротьби народів Советської імперії проти комуністичної тиранії.** Проти цієї підступної політики комуністичних ватажків, що діють за правилом — «розділи і па-

нуй», — повинні виступити всі ті, що розуміють ціль цієї ганебної тактики всіх тиранів.

Комуністична диктатура гальмує господарський і культурний розвиток усіх народів Советської імперії. Імперіялізм московських тиранів, їхня агресивна політика загрожує мирові в цілому світі. Цей режим, хоч могутній військом і терористичним апаратом, гние з середини: він засуджений на руїну і загибель. Бо проти деспотизму партії, проти панування нової кляси експлуататорів-комуністичної бюрократії протестує і бунтується розум і совість кожної свободолюбної, чесної людини. Проти комуністичної «опіки» підносять голос протесту люди науки, письменники, групи молоді і взагалі всі, що самостійно думають. Навіть деякі сини й дочки комуністичних вельмож побачили реакційну, ворожу інтересам суспільства політику компартії, вони відвертаються від режиму диктатури і виступають проти нього. Народи, поневолені комуністичним режимом, шукають виходу із тюрми, котру збудував Ленін і розширив дальшими війнами Сталін.

Шлях до волі й добробуту морального та матеріального показує демократичний соціалізм.

Українська Соціалістична Партія має багато доказів для того, що український народ, після довгої неволі під комуністичною диктатурою, вернеться до ідеалів, проголошених в 1917—1919 рр. творцями і будівничими Української Народної Республіки. То були ідеї, які шанує кожний вільний народ:

Вибірне правління, свобода слова, преси, науки, воля віри, свобода політичних, культурних та інших організацій і товариств, рівність усіх громадян перед законом, справедливий, незалежний суд, народне представництво (парламент) і уряд, відповідальний перед парламентом. Четвертим Універсалом своїм 22 січня 1918 року Українська Центральна Рада затвердила господарський плян демократичного соціалізму.

Відновлена Українська Народна Республіка, згідно з волею народу, залишить під керуванням демократичного уряду великі промислові підприємства, підземні багатства, залізниці, водне й повітряне сполучення і т. д. Малі підприємства, ремесло, торговля — кооперативна й приватна — будуть вільно розвиватися.

Українська Соціалістична Партія рішучо відкидає державну панщину, накинута Україні примусовою колективізацією. Демократичний соціалізм забезпечує хліборобові самостійне господарювання на його землі. В вільних країнах, в яких здавна діють соціалдемократичні уряди (Швеція, Данія та ін.) сільське госпо-

дарство поставило хліборобську продукцію та скотарство на дуже високий рівень. Але комуністична колективізація не може забезпечити людности навіть хлібом насущним.

В вільних країнах партії демократичного соціалізму своєю участю в урядах і через парламентське законодавство подбали за добробут своїх народів. Соціалістичні партії в вільних країнах розширяють і зміцнюють демократичний лад і прямують завершити політичну демократію демократією господарською.

Під прапором і програмою демократичного соціалізму йшла Українська Народна Республіка від 1917 року, але російська комуністична агресія і окупація не дала нашому народові розвинути його сили і здійснити великі плани провідників Республіки. Однак, — «хоч пропало Запоріжжя, не пропала слава», — як згадувало Січове Товариство ідею вільности й рівности, за яку боролися і умирали лицарі України.

Ми певні: український народ, скинувши комуністичну тиранію, ніколи не схилиться перед будьякою іншою диктатурою — фашистівською чи монархічною. Ідея свободи й братерства, котра міститься в демократичному соціалізмі, об'єднає всю націю для оборони незалежности й політичної вільности. Всякі спроби накинати народові нову диктатуру повели б Україну до кривавих усобиць, до ганебного братоубивства.

Українська Соціалістична Партія шанує ідеї вільности, людяности і соціальної справедливости, проголошені в універсалах УНРеспубліки від 1917 року. Ми вдячно згадуємо наших попередників, що жертвували своє життя в боротьбі за Україну, вільну й незалежну. Вони створили своєю боротьбою нашу славу національну традицію під прапором демократичного соціалізму.

Нині рух демократичного соціалізму глибоко тривожить комуністичних тиранів. Москва посилає військо і своїх спеціалістів катівського ремесла в непокірні країни. Але ніяка сила, ніякі репресії не врятують тиранів.

Ідея демократичного соціалізму шириться в масах і стає непереможною силою. Година упадку деспотизму, імперіялізму і колсніялізму наближається. Будьмо готові до участі в творенні нового вільного ладу в відновленій Українській Народній Республіці!

ЄДИНО ПРАВИЛЬНИЙ ШЛЯХ

Світова ситуація і положення українського народу під комуністичною диктатурою були предметом доповідей і дискусій Розширеної Конференції Центрального Комітету Української Соціалістичної Партії в Парижі 11 липня 1970 р. В Деклярації і в резолюціях Конференції вказано на ідейний зв'язок сучасного покоління в Україні з політичними, господарськими та етичними основами, на яких творилася Українська Народна Республіка від 1917 року. В Деклярації стверджено, що український народ, скинувши комуністичну тиранію, ніколи не схилиться перед будь-якою іншою диктатурою — фашистівською чи монархічним деспотизмом.

В Деклярації згадано 80 роковини створення організованого українського соціалістичного руху, якому дали почин будителі України — Михайло Драгоманів, Іван Франко, Михайло Павлик, Леся Українка та інші визначні діячі української політики й культури.

Український соціалістичний рух створено на певних політичних та моральних засадах: **1) незалежність від будь-яких сторонніх сил; 2) обов'язковість етичних правил у громадській роботі, заперечення всяких неморальних і злочинних засобів у політиці.**

Згідно з цими правилами, Українська Соціалістична Партія не може мати нічого спільного з організаціями та особами, залежними від чужих сил, і з тими, які є відповідальні за злочини братовбивства. В Деклярації Демократичного Соціалізму сказано про прийдуче створення вільного ладу в відновленій Українській Народній Республіці. Це велика проблема, що раніше або пізніше буде вирішена українським народом.

Демократичні традиції УНРеспубліки жили й живуть в українським народі. То була велика несподіванка для так званих «похідних груп ОУН», що вирушили в 1941 році, слідом за німецьким військом, «нести освіту» в народні маси Наддніпрянщини. Виховані в дусі «вождизму», ці наївні фанатики пробували ширити культ А. Мельника й С. Бандери, але побачили, що в масах Наддніпрянщини живе глибоко спомин про УНРеспубліку.

ліку. Люди охоче вірили навіть легенді про прихід «уряду УНР на чолі з Винниченком» і ставилися байдуже або з погордою до самопожирання вождівських груп під німецькою окупацією.

В боротьбі за державність народні маси прислухаються не тільки до кличів національного визволення: вони ждуть від самостійности теж задоволення своїх соціальних інтересів через земельну реформу, соціальне законодавство. Ідучи на боротьбу за свою державу, маси хочуть знати, **яка** буде та держава.

На земельній справі «спіткнулися» реакційні рухи, що хотіли повалити комуністичний режим: Денікін, Колчак, Врангель, як і їм подібні Чан Кай Шеки в інших країнах. Це використали комуністи, що обіцяли масам реформи, зокрема ж земельну.

Тепер большевизм втратив вплив на народні маси і тримається голим насильством, терором поліційного апарату. Партийна диктатура і система бюрократичного, безконтрольного керування народним господарством гальмує економічний розвиток. Все більше є «розчарованих комуністів», що критично ставляться до режиму диктатури і шукають виходу із сліпої вулиці, в яку їх завів «ленінізм». Критика обертається не тільки проти окремих недочот комуністичної системи, але й проти всього режиму диктатури. Царський режим упав, бо втратив всякий авторитет серед інтелігенції і викликав проти себе невдоволення народних мас потуранням привилеям вищих клас. Теперішні узурпатори влади в СССР теж спираються на олігархію, що має привилеї, але при тому вони хваляться, мовляв, будують «соціалізм». Це лицемірство глибоко обурює людське чуття справедливости. Вияви протесту проти режиму насильства й неправди помітно всюди під комуністичними диктатурами.

Деклярація Демократичного Соціалізму стверджує, що ідеї, з якими виступила УНРеспубліка від 1917 року, є в повній згоді з нинішніми бажаннями й прямуваннями українського народу в Україні. Ці справи обговорюються теж в інших країнах. Часто про демократичний соціалізм як альтернативу для режиму комуністичної диктатури пишуть «розчаровані комуністи» — Джілас у Югославії, Гавеманн в Східній Німеччині, Фішер в Австрії, Гароді у Франції.

Для маловірів і шукачів «вчорашнього дня» дали ясну відповідь події, що сталися в трьох країнах-сателітах: на Угорщині, в Польщі і в Чехословаччині (1956 і 1968 рр.). В цих країнах почався визвольний рух під прапором демократичного соціалізму. Не було там мови про відновлення капіталістичного ладу. Военна агресія, терор і зрадники-владолобці (Гомулка, Кадар і всякі Гусаки) загальмували й придушили рух відродження в цих країнах. Але він не вмер. Події в Чехословаччині знайшли

широкий відгук на просторах Советської тюрми народів. Нелегальна політична література, що виходить під режимом КПСС, говорить зовсім ясно, що ідеї демократичного соціалізму живуть і творять єдину реальну плятформу для справжнього визволення.

На тлі великих, світових проблем виглядає жалюгідно «жабомишодраківка» серед української еміграції. Формально проголошена «консолідація» навколо УНРади в 1970 році довела до небувалого гармидеру і «війни всіх проти всіх». Фракція УСП це передбачала і тому УСП до цього розсвареного товариства не належить і не може належати. Засади демократичного соціалізму не дозволяють нам сідати за один стіл з тими, що щедро проливали братню кров. Дехто поласився на вигоди від «консолідації» з братовбивниками, як у відомій епіграмі О. Олеся:

«Вчора кат зарізав маму і повісив двох братів. Я сховався в помийну яму і до ранку там сидів. А на ранок — гульк в віконце! Тато (з катом) за столом перелічують червонці, п'ють і б'ють йому чолом». Але довелося розчаруватися після «чоломбиття»...

Не вважаючи на ганебну кампанію всякої клевети і очорнювання, що ведеться проти УСП в Україні і на чужині, будемо й надалі послідовно й непохитно обороняти засади демократичного соціалізму, про які писав Драгоманів: «До чистого діла чисті руки» і «Неправда не просвіта». А про політичну незалежність написав золоті слова Шевченко:

«Та нікому не продамся!»

Кожна еміграція має свій початок і кінець. Пішла в небуття численна польська еміграція після повстань 1830 і 1863 рр. Чи довго утримається сучасна українська еміграція при національній свідомості? Але і тоді, коли багато емігрантських проблем відійде в минуле без усякого сліду, живою і діючою силою в українським народі на нашій землі будуть ідеї, положені в основу творцями Української Народної Республіки від 1917 року: національна незалежність на засадах демократії і забезпечення добробуту широких народних мас в системі демократичного соціалізму. Український соціалістичний рух, в слушний час, високо підійме чистий прапор Української Народної Республіки, незаплямований колябораціями, запроданством і всякими злочинами, і поведе народні маси до остаточної перемоги.

Богдан Феденко

ТІНЬ КИТАЮ

Підписаний 12. 8. 1970 р. договір між Західною Німеччиною і Советським Союзом був для багатьох несподіванкою. Також советський натиск на Сирію, який примусив сирійське військо припинити почату інтервенцію в Йорданії і поміг королеві Гуссейнові в війні з палестинськими партизанами, викликав у світі здивування.

Москва робить в своїй закордонній політиці кроки, що суперечать її довголітній лінії.

Ця зміна московської закордонної політики не така несподівана, як може здаватися. Вона є в зв'язку з зростом китайської збройної сили. Збільшення числа атомових бомб і удосконалення ракетної техніки в Китаї турбує вождів советської імперії.

Наслідники Хрущова не показали в своїй політиці супроти Китаю рішучості. Хрущова усунуто від влади саме тоді, коли він готувався до розв'язання китайського питання і скликав всесвітню комуністичну конференцію для цього.

Через день після захоплення влади Брежневом і Косигіном вибухла перша китайська атомові бомба. Нові володарі в Кремлі нічого не зробили проти дальшого атомового озброєння Китаю. Нерішучість видно у «колективних вождів», наслідників Хрущова й досі. Інтервенцію в Чехословаччині вони готували сім місяців. Хрущов напав на Угорщину в 1956 р. через сім днів після початку революції. Втративши авторитет між заграничними комуністичними партіями, московські вожді не можуть «вики-

* Д-р Б. Феденко, секретар Української Соціалістичної Партії для міжнародних справ, мав доповідь на поширеній конференції Центрального Комітету УСР в Парижі 11 липня 1969 р. про інтернаціональне положення. В доповіді він звернув особливу увагу на китайську проблему. В цій статті автор робить дальшу аналізу міжнародної ситуації у зв'язку з збільшенням воєнної сили комуністичного Китаю. (Ред.).

нути» китайських комуністів із комуністичного руху. Боротьба між двома «братніми» комуністичними державами і партіями йде далі.

Ця боротьба не тільки ідеологічна, як показали криваві сутички та китайсько-советській границі. Факти показують, що советські військові провідники вже віддавна пропагують ліквідацію китайської небезпеки атомовою зброєю. Кожний день забари зменшує можливість успіху Советського Союзу в збройнім змаганні з Китаєм. Нерішучість московських вождів поставила Советський Союз в небезпечне становище. Коли раніше атомовий удар проти Китаю ставив Москву тільки в не вигідне політичне положення в світі, то тепер війна проти Китаю довела б до знищення головних адміністративних та промислових центрів в самому Советському Союзі. Через недалекий час війна проти Китаю була б просто самогубством для Советського Союзу.

Коли Китай буде настільки озброєний атомовими ракетами, що Москва вже не зможе почати превентивної війни, воєнна небезпека не зникне. Китайці віддавна в своїй пресі та в політичній літературі пропагують війну для вирішення «всіх проблем», в надії на свої «маси».

Таке положення вимагає від вождів КПСС відповіді на питання: чи рішитися на воєнну розв'язку тепер, хочби й з страшними втратами, чи чекати, щоб померти чи жити з ласки Китаю?

В цій ситуації Москва готується до всяких можливостей. Це видно з її політичної акції на Заході. Вожді ССРСР пробують зменшити напруження в Європі. З Америкою ССРСР має різні контакти та консультації, з Західною Німеччиною заключено договір, всупереч бажанням східнонімецького диктатора Ульбрихта. Слідом за Москвою, Польща заключила договір з Західною Німеччиною. Ідуть переговори про скликання конференції для забезпечення миру в Європі.

Політика забезпечення тилу на заході йде в парі з внутрішньою (психологічною) підготовкою. Так, журнал «Коммунист Вооруженных Сил» писав в ч. 13, 1969 р., про культ ненависти до Китаю в армії і населенні ССРСР:

«Виховання ненависти в советському народі, у всіх советських воїнів до маоїстів справедливо і до краю необхідне».

Знову ж китайські комуністи пишуть в журналі «Пекін Рів'ю» з 24. 4. 1970 р., що «советські ревізійністичні царі» у своїй імперії безоглядно гноблять неросійські народи і прославляють «святість російського національного духа... Советський ревізійнізм уважає східно-європейські країни і Монголію за своїх

васалів і колоній». Китайці в своєму журналі пророкують советській імперії той кінець, який прийшов для «імперії Габсбургів, що розпалася після першої світової війни». (там таки).

Китайські впливи зростають в нерозвинених країнах Азії, Африки і Латинської Америки коштом Москви. Зручною пропагандою проти «білих» московських комуністів китайці здобувають симпатії кольорових народів. Москва опинилася в багатьох країнах в положенні Америки в роках деколонізації після другої світової війни. Американці давали тоді недорозвиненим країнам гроші, а Москва дешево «ідеологію». Тепер Советський Союз мусить видавати все більші кошти на допомогу недорозвиненим країнам, яким китайці постачають «думки предсідника Мао Це Тунга» . . .

Здобувши поважних успіхів малими матеріяльними витратами, китайці почали вже давати значну технічну і матеріяльну допомогу недорозвиненим країнам, як показує будування залізниці в Танзанії. Багато країн одержує від Китаю зброю для свого війська, витискаючи советські впливи.

Ці китайські успіхи в недорозвинених країнах дуже непокоять Москву. Для інтервенції в Китаї вожді СССР підготовані військово, політично і ідеологічно. Великі советські збройні сили стоять на китайських границях. Число міжконтинентальних ракет Червоної Армії дуже зросло в останні роки. Чехословачина навіть зобов'язалася помагати Советському Союзові на випадок азійського конфлікту.

Ідеологічно «доктрина Брежнева», що накладає на «першу в світі країну соціалізму» обов'язок охороняти і обороняти «правовірність» всюди, де вона загрожена внутрішніми або зовнішніми ворогами, «оправдує» напад на Китай. В Чехословачині ця доктрина мала успіх. Однак Китай — не Чехословачина.

Чи московські володарі рішаються діяти, не можна з певністю сказати, але вони готуються до кожної можливості.

Віктор Луї, советський журналіст, писав в англійській пресі 19. 9. 1969 р. про можливість московської «допомоги» китайцям знайти правдивий шлях до комунізму, скинувши Мао. В Москві вже давно діє група «своїх» китайців, щоб замінити Мао Це Тунга. Тоталітарна держава може нагло почати війну. Їй не треба згоди парламенту чи народу.

Про небезпеку воєнного зудару між Москвою та СССР говориться й пишеться в вільному світі і в СССР. Про це пише теж опозиційний письменник в СССР Андрей Амальрік у книзі, що вийшла на Заході: «**Чи СССР переживе рік 1984?**».

Тінь Китаю як атомової великодержави лягає на різні проблеми світової політики. Недавнє голосування на сесії Об'єднаних Націй у Нью-Йорку зібрало більшість делегатів за включення комуністичного Китаю до цієї організації. Дипломати СРСР «за кулісами» інтригували проти Китаю, з причин зрозумілих: аджеж китайські комуністи і в Об'єднаних Націях не припинили б своєї пропаганди проти московських «червоних царів». У Вашингтоні взято на увагу можливість вступу комуністичного Китаю до ООН. Бо взаємні обвинувачення дипломатів Москви й Пекину на міжнародному форумі були б світовим «політичним театром», про що тому 10 років трудно було навіть мріяти.

Від осені 1970 р., після перерви, в Москві й Пекіні урядують нормальні дипломатичні представники і підписано між обома імперіями новий торговельний договір. Однак у пресі СРСР і Китаю не припинилася запекла «ідеологічна» полеміка, при чім кожна сторона закидає своєму противникові «ревiзiонiзм». Факти показують, що це «страшне слово»: щоб знищити «ревiзiонiзм» Москва не вагається послати своє військо на Угорщину й Чехословаччину. Про ненависть Москви до югославського «ревiзiонiзму» згадав маршал Тiто 28 листопада 1970 р. в промові до громадян своєї країни. Страх перед агресією Москви, що хоче забезпечити свої «ідеологічні» й фактичні кордони на Заході, щоб мати вільні руки на случай конфлікту з Китаєм, примусив недавніх ворогів — комуністів Альбанії та Югославії помиритися. Мао простив Тiтові його «ревiзiонiзм і має з Югославією нормальні дипломатичні зв'язки. Настала «китайська доба» в світовій політиці . . .

К. Кордус

ЛЕНІН «ЧОЛОВІКОЛЮБЕЦЬ»...

З нагоди столітнього ювілею Леніна прославляли його, як особу гуманну і до того ще й як прихильника свободи народів не тільки в країнах комуністичних. Леніна «канонізували» в різних державах світу мов «святого» теж люди, що не належать до комуністичного табору. Знайшов «гуманний» Ленін шлях і до Організації Об'єднаних Націй, де Москва має впливи. На пошану до вождя большевизму ЮНЕСКО, установа, що належить до ООН, улаштувала «міжнародний симпозіум» в Тампере (Фінляндія) 6—10 квітня 1970 р. Фінляндія живе в сусідстві з імперіалістичною Росією, з якою вела війни від 1917 року, і мусіла прийняти продиктований Москвою мир при кінці другої світової війни. Тому нема дива, що фінський уряд мусів погодитися на улаштування такої конференції на своїй території. Але чи мав повинність генеральний секретар ООН У Тант прославляти Леніна як чоловіколюбця в своєму листі до конференції в Тампере? Лист У Танта цитує газета «Известия» 19. 4. 1970 і зазначає, що У Тант «говорить у своєму посланні про Леніна як «видатного ученого і гуманіста». У Тант цитує постанову комісії ООН для прав людини, котра відзначила «історичний вплив його гуманістичних ідей і діяльності на розвиток і здійснення економічних, соціальних і культурних прав».

Не можемо винуватити У Танта за те, що привітав «Ленінську» конференцію в Тампере: як секретар ООН, він повинен підписувати деколи листи в стилі «дипломатичного лицемірства». Але міг би він не згадувати в листі своєму про «гуманність» Леніна. Міг би теж поставити перешкоди комісії для прав людини при ООН давати свою фірму тій конференції, що славила Леніна як оборонця людських свобод і прав. Може тут маємо діло з відомою між «політиками-ресмісниками» поверховістю: такі люди глибоко не вивчають політичних проблем, бо не мають часу і охоти. Вони довіряють своїм «спеціалістам-дорадникам», між яки-

ми бувають особи з різними «ухилами», теж напрямку комуністичного.

Отже мусимо тему «Ленін-чоловіколюбєць» «розжувати». Бо теж між українцями на чужині є такі, що навіть приписували Ленінові прихильність до самостійности України: редактор «Впереду» (Мюнхен), п. Іван Майстрєнко що ересь пускав навіть через українську редакцію «Радіо Свободи».

Ленін був фанатичним пропагатором і організатором терору. Він заперечував свободу й права людини, незалежний суд і справедливість. Правда, він в своїй агітації заявляв, що він обороняє «права трудящих», їх добробут, але свобода й добробут, на його думку, настане тільки після перемоги комунізму на всім світі, коли кожний буде мати все «по потребі». При комунізмі, писав Ленін, зникне державна влада і тоді настане повна свобода. А поки є держава, то свободи не може бути. Держава, в якій панує «диктатура пролетаріату» (влада комуністичої партії), мусить спиратися на організований терор. Ленін пояснив своїм партійцям, що таке диктатура:

«Диктатура це залізна влада, революційно смілива і бистра, нещадна» (Сочинєня, т. 27, стор. 235, видання 4). Він теж писав, що «революціонер не може відмовитися від смертної кари». (Том 27, стор. 478). Ленін замишляв створити режим терору віддавна. Уже в 1901 р. він писав:

«Принципово ми ніколи не відмовлялися і не можемо відмовлятися від терору. Це — одна з воєнних акцій, що може бути цілком придатна і навіть необхідна в певний момент бою, при певному стані війська і в певних обставинах». (Том 5, стор. 7). Це писав Ленін про масовий терор, котрий він уважав за корисний і необхідний. Він ставився негативно до індивідуального терору. Це не виходило з гуманних почувань Леніна.

Він писав, що убивства окремих членів царської родини або міністрів і т. д. не давали практичного результату, не могли скинути царського режиму. Але й тут Ленін не відмовлявся від індивідуального терору зовсім. При змінених обставинах, він уважав теж індивідуальний терор за корисний для досягнення цілі. «На мою власну думку, — писав Ленін 1899 р., — терор в теперішню хвилину недоцільний засіб боротьби, партія (як партія) повинна відкинути його аж до зміни умов, що могли б викликати й зміну тактики» (т. 4, стор. 218). Свій погляд на політичні убивства Ленін висловив і в 1916 році після замаху австрійського соціал-демократа Фридриха Адлера на прем'єра Штюрґка в Відні. Ленін писав:

«Ми зовсім не проти політичного убивства . . . , але, як революційна тактика, індивідуальні замаху недоцільні й шкідливі» (т. 35, стор. 191). Зовсім інакше оцінював Ленін масовий терор, котрий він уважав за практичний, «доцільний». В 1908 р. Ленін писав про «справжній, всенародний, дійсно оновлюючий країну терор, котрим прославилася Велика Французька Революція». (Т. 13, стор. 435). Захоплений «оновлюючим» масовим терором, Ленін в вересні 1917 р. писав, що його партія мусить фізично знищити цілі групи населення, котрі він називав «експлуаторами»:

«Без смертної кари на **визискувачів** навряд чи може обійтися будьякий революційний уряд». (Т. 25, стор. 316).

Плян Леніна — завести терористичний режим у Росії — відкинула частина визначних членів компартії і «совєтського» уряду. Через криваві бешкети партійних терористів 10 членів першого уряду Леніна («народні комісари») виступили з цієї установи і подали протест проти масових убивств. Ці члени першого большевицького уряду пропонували створити уряд з участю всіх соціалістичних партій, щоб не допустити до громадянської війни. В своїй заяві 10 «народних комісарів» писали:

«Ми вважаємо, що поза цим (без створення уряду на широкій основі — К. К.) є тільки один шлях — утримання чисто большевицького уряду засобами політичного терору . . . Ми бачимо, що це веде до відкинення масових пролетарських організацій від керуванням політичним життям, до безвідповідального режиму і до руїни революції і країни» (Л. Троцький, «1917», т. I, стор. 355). Ці протести не помогли. Ленін не тільки не спинив терору, але перетворив хаотичні убивства «червоної гвардії» в **систему**: в грудні 1917 р., з почину Леніна, створено «Надзвичайну комісію для боротьби з контрреволюцією». На чолі цієї організації, що мала назву «ЧЕКА» і дожила під різними назвами й досі, Ленін поставив Фелікса Дзержинського. В організацію терору Ленін посилав на службу людей жорстоких, нещадних, без гуманних почувань. Ленін систематично привчав членів своєї партії до терору і ганьбив тих комуністів, що не все були готові організувати масові убивства. В Петрограді в червні 1918 р. член партії соціалреволюціонерів убив большевицького комісара Володарського, але за вчинок одної людини большевицькі діячі в Петрограді не рішались карати невинних громадян. Ця нерішучість прогнівила Леніна надзвичайно. В листі до «намісника» в Петрограді Зінов'єва Ленін писав 24. 6. 1918 р.:

«Щойно сьогодні ми почули в Центр. Комітеті, що в Петербурзі **робітники** (мабуть «робітники» із ЧЕКА!) хотіли відповісти

на убивство Володарського масовим терором, і що Ви (не Ви персонально, а петербурзькі члени ЦК і члени Петербурзького партійного комітету) перешкодили. Рішучо протестую! Ми компромітуємо себе: грозимо навіть у резолюціях совету масовим терором, а як до діла, то **гальмуємо** революційну ініціативу мас, **цілком** правильну. Це не-мож-ли-во! Треба заохочувати енергію і масовість терору» ... (Т. 35, стор. 275).

Ленін казав: «Хто не з нами той проти нас». Цим він зачислив до ворогів комуністичної партії величезну більшість людности своєї «робітничо-селянської держави». Меншість комуністична могла панувати тільки терором, направленим проти підлеглої людности. Всіх противників большевицької диктатури Ленін валив на одну купу, як «експлуататорів» або «слуг капіталу», і вважав, що його партія повинна їх знищити. В листопаді 1918 р. Ленін переконував своїх партійців, що терор завести необхідно: «Було б смішно й безглуздо відмовлятися від терору проти поміщиків і капіталістів з їхніми прихвостнями».

Прихвостнями капіталізму і «ренегатами соціалізму» Ленін називав усіх соціалістів, що засуджували режим диктатури й терору, який завів Ленін.

Ідею масового терору як основи диктаторського режиму Ленін позичив не тільки у французьких якобінців з доби Великої Французької Революції. Були у нього учителі-попередники і в Росії. Напр., Ленін був очарований такою понурою фігурою, як Сергій Нечаев, що був деякий час довіреною особою відомого анархіста Мих. Бакуніна. Нечаев був прихильником масового і індивідуального терору і в своїй практиці не спинявся навіть перед убивством невинного студента, щоб цим злочином зміцнити дисципліну в своїй нелегальній організації. До Нечаева, що окрім того учинив різні шахрайства, Ленін ставився з великою пошаною. Він радив зібрати всі писання Нечаева і їх опублікувати для прикладу комуністам. Про Нечаева Ленін казав:

«Досить пригадати його слова в одній його проклямації, де він відповідав на питання, — кого з членів царського роду треба убити. Він дав точну відповідь: **«Усю екстенію»**. Ленін дав пояснення, що під царським режимом кожний православний розумів значення відповіді Нечаева: аджеж в церковних службах духовенство молилося за «весь царствующий дім»... У згоді з порадою Нечаева, Ленін звелів знищити царя Миколу II з його родиною в 1918 році.

Захопивши владу в Росії, Ленін мріяв про перемогу комуністичних партій у всіх країнах світу і радив комуністам всюди заводити терористичний режим. Коли на весні 1919 р. проголо-

шено «совєтську республіку» на Угорщині, то Ленін у «Привіті угорським комуністам» 2 травня 1919 р. писав, що терор поможе їм удержати й зміцнити владу. Ленін знав, що деякі малярські соціялісти прилучилися були до «совєтської влади», але побачили режим терору, заведений комуністами, і виступали проти цих злочинів. Ленін радив малярським комуністам:

«Якщо з'являться хитання серед соціялістів, що вчора прилучилися до вас, до диктатури пролетаріату, то придушуйте ці хитання нещадно». Проти угорських соціялістів-противників терору, Ленін рекомендував радикальну розправу: **«Ростріл»**. Так писав він у «привіті». Ці слова й діла Леніна показують його жорстокість, погорду до життя людей і їхніх прав. Про цю рису характеру Леніна писав Горький в 1920 році:

«Здається він зовсім незаінтересований в індивідуальній людській особі, він думає тільки про партії, маси, держави... Один француз спитав у мене: Чи не вважаєте, що Ленін «це гільотина, що думає»? (Журнал «Коммунистический Интернационал», ч. 12, 1920 р., Москва).

Створивши режим терору на території бившої Російської імперії, Ленін плянував поширити терор на увесь світ. Він писав:

«В країнах, що переживають нечувану кризу... після імперіалістичної війни 1914—1918 років, — такі всі країни світу — без терору неможливо обійтися». (Т. 33, стор. 335).

Пропаганда з Москви про «соціялізм», який нібито почав Ленін заводити в Росії, мала вплив на деякі соціялістичні партії вільних країн, але скоро люди відсахнулися від режиму кривавого терору Леніна і його засудили. Ленін на цю критику знайшов відповідь. Напр., у листі на письмо Німецької Незалежної Соціалдемократичної Партії, яка протестувала проти терору, Ленін відповідав, що противники терору таким чином перейшли «на позицію дрібнобуржуазної демократії». (Т. 30, стор. 346).

Ленін уважав Маркса й Енгельса за своїх учителів і часто цитував писання цих теоретиків.

Цікаво пригадати, як ставився Енгельс до режиму терору з доби Великої Французької Революції, який так вихваляв Ленін. В листі до Маркса Енгельс писав: «Під терором розуміють панування людей, котрі наганяють страх: навпаки, це панування людей, що самі налякані. Терор — це здебільшого непотрібні жорстокості, виконувані для власного заспокоєння людьми, що самі бояться. Я переконаний, що вина за терористичний режим 1793 року падає виключно на переляканого буржуа в позі патріота, на дрібного замурзаного міщанина та на босяків, котрі

на терорі заробляють». (Marx-Engels, Werke, том 33, Берлін, 1966).

Партія російських соціалдемократів (меншевиків) деякий час після створення уряду Леніна в 1917 р. належала до советів і була в опозиції до большевицького режиму. На 7 всеросійському з'їзді советів в грудні 1919 р. меншевики оголосили декларацію, в якій вимагали скасування большевицької диктатури і відновлення демократичного ладу. Ленін на цьому з'їзді заявив у відповідь меншевикам:

«Коли ми чуємо такі декларації... , то кажемо до себе: «Ні, і терор і ЧЕКА — це річ абсолютно необхідна» (т. 30, стор. 211).

Насильство, залякування і фізичне знищення — це ті засоби, які «людяний» Ленін уважав за найкращі в обороні свого режиму диктатури. Цей самопризначений виконавець «диктатури пролетаріату» був немилосердний до робітників, котрі, на його погляд, мусять, хоч і в голоді й холоді, жити й працювати і мовчати або — хвалити режим партійної диктатури. Проти тих робітників, що не виявляли особливої охоти до праці на державних підприємствах під большевицьким режимом, Ленін вимагав найгострішої кари: розстрілу. (Т. 22, стор. 167, 3 видання).

Фанатичний організатор терору Ленін однак пробував лицемірно виправдувати криваві розправи над мільонами людей, мовляв, масовий терор був відповіддю на інтервенцію сторонніх держав:

«Нам терор накинуто. Забувають при тім, що тероризм був викликаний інвазією всесвітньо-могутньої Антанти». (Т. 30, стор. 20). В дійсності, Ленін почав терористичну акцію проти дійсних або здогадних противників своєї диктатури зараз після Жовтневого перевороту 1917 р. Держави Антанти були в той час у тяжкій боротьбі з військом Німеччини і не мали сили мішатися до російської громадянської війни. Деякий час уряди держав Антанти сподівалися переманити уряд Леніна на свій бік проти Центральних держав, що продикували Москві тяжкі умови мира в Бересті в березні 1918 р. Єдина Японія, що була в війні проти Німеччини, могла б послати свої армії і допомогти російським противникам большевизму. Але уряди держав Антанти і особливо Америки мали острах, що через цю інтервенцію японці могли б захопити велику частину Сибіру, і тому були проти японського втручання. Режимові Леніна не грозила небезпека з Берліну й Відня: уряди Центральних держав мали великий інтерес в тому, щоб Ленін зостався при владі, бо бачили, що большевицький уряд додержував умов, записаних у Берестейському мировому договорі. Зміна режиму в Москві

могла б скасувати Берестейський договір і принести Центральним державам нові труднощі.

Лицемірні заяви Леніна, що масовий терор не був у його намірі, нібито він був **примушений** уживати терористичних засобів, рішучо суперечать всій його ідеології і «теоретичному» угрунтуванню тероризму. Уже після перемоги большевицького режиму в громадянській війні, Ленін писав до комісара юстиції Д. Курського 17. 5. 1922 р., що слід «легалізувати» терор:

«Відкрито виставити принципову і політично правдиву (а не тільки юридично вузьку) тезу, що мотивує **суть і оправдання** терору, його необхідність. Суд не повинен скасувати терор, обіцяти це було б самообманом або обманом, а угрунтувати і легалізувати його принципово, без фальшу і без прикрашування». (Т. 33, стор. 321).

Ці цитати із писань і промов Леніна, що навіть у мирний час «узаконив» терор, ніяк не свідчать про гуманність вождя большевизму. Наслідники Леніна і досі вірно виконують «заповіти Ілліча», вони спираються на терор. І в лицемірстві вони наслідують Леніна, повторюючи фрази про вигадану «людяність» Леніна: «Революційний, гуманний характер комуністичного світогляду», — це читаємо в ювілейній статті московського «Коммуніста (ч. 8, травень 1970).

О. Невгомонний

НОВІ МЕЛОДІЇ МОСКОВСЬКИХ СИРЕН

У комуністичній пропаганді заведено здавна кликати «робітників усіх країн» до єдності. Само собою, така єдність мислиться під диктатурою Москви, як писав Ленін у своїх «21 пунктах» — умовах для вступу партій різних країн до Комуністичного Інтернаціоналу в 1920 р. Москва мала стати «Меккою» для комуністичних і соціалістичних партій усього світу. Ленін і його наслідники пробували говорити до соціалдемократичних робітників у світі «через голови вождів», котрих Ленін називав «запроданцями капіталу». Перед другою світовою війною 1935 р. Сталін звелів французьким комуністам прилучитися до «Народного фронту» з соціалістами, радикал-соціалістами і професійними спілками для боротьби проти фашизму і оборони Франції проти загрози Німеччини. Партії Народного Фронту виступили з спільною програмою на виборах до парламенту в квітні 1936 р. і здобули більшість у парламенті. Однак, хоч соціалісти стали найсильнішою фракцією в парламенті, вони втратили 53 000 виборців, порівняно з 1932 роком. Ще більше втратили радикал-соціалісти — аж 350.000 виборців. Виграли коштом своїх союзників у Народному Фронті комуністи: голосувало за компартію в 1936 р. вдвоє більше виборців, як у р. 1932. Теж збільшилося число членів компартії: з 50.000 в р. 1934 на 350.000 в 1938 р.

До створеного в 1936 р. уряду під проводом соціаліста Л. Блюма комуністи не схотіли вступити. Вони лишили собі вільну руку, щоб вести пропаганду проти уряду, котрий мав великі труднощі господарські і політичні. Компартія вела демагогічну агітацію проти уряду Блюма, і цей уряд розпався в літі 1938 р.

Народний Фронт між соціалістами, комуністами і буржуазними лібералами створено теж в Іспанії в 1936 р. Партії Народного Фронту мали велику перевагу в виборах до парламенту в лютому 1936 р. Найбільшу фракцію мали соціалісти (99 депу-

татів). Комуністи здобули 16 мандатів. Компартія Еспанії мала в той час усього коло 10.000 членів. Але повстання ген. Франка проти республіканського уряду в липні 1936 р. дало нагоду Москві зміцнити комуністичний рух в Еспанії. Муссоліні й Гітлер послали на поміч Франкові своє військо, як «добровольців», а Москва продавала республіканцям за золото зброю і посилала своїх порадників — політичних і технічних в Еспанію. Поволі в армії, адміністрації, в поліції загніздилися комуністи, котрі виконували накази московських «порадників». Комуністи створили в Еспанії свій апарат терору: тюрми, суди, власну агентуру, незалежно від еспанського уряду. Ці терористи старалися винищити, з волі Сталіна, організацію так зв. «комуністів-троцькістів» і тих, що ставилися критично до кривавого бешкету сталінського НКВД. Чим далі то більше попадав уряд Еспанії під вплив московських «порадників», і Сталін міг гратися долею еспанських республіканців так, як йому було вигідно. В 1939 р. Сталін готувався до союзу з Гітлером. Громадянська війна в Еспанії була йому не вигідна, була на перешкоді договорові з Гітлером. Тому в Москві вирішено припинити продаж зброї республіканцям, і це дало перемогу Франкові в війні. Цю криводушну політику Сталіна зрозуміли теж еспанські комуністи. Хесус Ернандес, колишній член республіканського уряду Еспанії писав у своїй книзі «Велика Зрада» (Париж, 1954):

«Щоб улегшити переговори з Берліном, Сталін виніс на ярмарок шкуру Еспанської республіки».

Політика «Народного Фронту» в руках Москви була тільки маневром для імперіялістичних плянів. Однак наслідники Леніна-Сталіна на тому не перестали. Журналістові на ім'я Ернст Генрі дано замовлення: пустити в світ новий проєкт Народного Фронту, під зміненою назвою. Він умістив у московській «Літературній Газеті» статтю «Нові перспективи», про «союз лівих сил». Автор нарікає, що уряди вільних країн Західної Європи антикомуністичні і вірні союзові НАТО. Тепер, на думку Генрі, є надія на створення коаліцій, а може й урядів «нового типу». Він хотів би союзу між соціалдемократами й комуністами, партіями, що «вже більш як півстоліття йдуть різними шляхами». (1. 7. 1970). Вину за незгоду скидає Генрі на соціалдемократів: мовляв, комуністи «творили соціалістичні держави», а соціалдемократи «обороняли буржуазні держави»... Тому нібито соціалдемократія «загальмувала історичний процес на багато десятиліть», і через неї «в світі пролилось так багато крові», бо, бачите, соціалдемократи не вміли перешкодити другій світовій війні...

Хоч увесь світ добре знає, хто поміг Гітлерові почати другу світову війну (пакт Ріббентропа-Молотова 23. 8. 1939 р.), але московська пропаганда скидає відповідальність за пролиту кров мільйонів на «соціалдемократію»!

Генрі в фразеології дещо відходить від раніше уживаної в советській пресі. Приміром, він називає соціалдемократію однією із партій «міжнародного робітничого руху». За соціалдемократами «йдуть мільйони робітників, службовців, частина дрібної буржуазії, частина інтелігенції». Без соціалдемократів «неможливо» здобути більшість для «лівих об'єднань». До «лівих об'єднань», на погляд Генрі, мають належати: робітники, дрібне селянство, інтелігенція, міська дрібна буржуазія, а в відсталих країнах Азії-Африки теж «національна буржуазія». Завдання цих лівих об'єднань — перешкодити атомовій війні, дати «трудящим» можливість користати досягненнями науково-технічної революції, зліквідувати убожество в недорозвинених країнах, боротися з злочинством та з засмічуванням повітря й води в світі і т. д. Програма, як бачимо, зовсім не революційна. Але далі в статті автор розкриває свої надії: мовляв, **«тільки комуністи можуть вдихнути живу динамічну силу в ліві об'єднання»**. Генрі розуміє, що без соціалдемократії ніяке «ліве об'єднання» неможливе, і хоче скинути вину за невдачу «лівих об'єднань» на соціалдемократичних провідників:

«Нікому не секрет, що найправіші (невідомо, що це має значити: С. Н.) соціалдемократи нізащо не хочуть єдності дій, вони як огню бояться лівих сил. Ці діячі й тепер не бажають нічого, окрім угоди з буржуазією»... Так званих «правих лідерів» соціалдемократії Генрі називає «політичними мерцями» і пише, що історія покладе їх «в труну». Мовляв, робітники — комуністи й соціалдемократи хочуть того самого: «мира й соціалізму». Але цьому перешкоджають «праві лідери соціалдемократії»...

Генрі сподівається, що «ліві об'єднання» будуть мати успіх в Фінляндії, хоч там спроба союзу комуністів з соціалдемократами в 1966 р. кінчилася поразкою цих партій в виборах до парламенту в березні 1970 р. Мала нація, постійно загрожена Росією, поставилася проти участі комуністів в уряді і це показала на виборах. Однак Генрі запевняє, що фінські «соціалдемократичні робітники уже зрозуміли вигоду єдності» і будуть триматися союзу з комуністами, «куди б не пішли фінські соціалдемократичні лідери». Це стара лєнінська пісня на новий лад: творити об'єднання з соціалдемократичними робітниками «через голови їхніх провідників». Протягом півстоліття цю мелодію

часто повторяли комуністичні пропагандисти, деколи не розуміючи, що цим самі себе підіймають на глум. Приміром таке: «Черговий з'їзд англійських лейбористів знову висловив довір'я своїм зрадницьким вождям» . . .

Генрі сподівається, що в Італії можуть «ліві католики» об'єднатися з комуністами й соціалістами і тоді будуть мати більшість у парламенті. Генрі замовчує факт, що італійські комуністи стали «ревізіоністами»: вони засудили агресію Москви на Чехословаччину і не визнають директив Москви, як було за влади Сталіна. Чи захочуть італійські «ліві католики» й соціалісти перетворити Італію на «народну демократію», Генрі не питається. Він сподівається, що «ліві сили» доб'ються «виходу Італії із НАТО». Це **головне бажання** Москви, бо тоді фльота СРСР збільшила б свою вагу в Середземному морі.

У Франції компартія, послушна наказам Москви, має завдання створити «союз лівих сил», перешкодити тим партіям, котрі хочуть вернути цю країну «в воєнну організацію НАТО», і не допустити створення Західно-Європейської Федерації. Отже й тут Генрі хоче зміцнити позицію московського уряду при допомозі французьких комуністів, які мали б стати на чолі «лівого об'єднання». Він цитує слова секретаря французької компартії Марше, котрий кличе «до союзу всіх робітничих і демократичних сил».

В Іспанії опозиційні партії можуть діяти тільки нелегально, тому трудно сказати про їх взаємини. Однак Генрі запевняє, що там «єдність комуністів, соціалістів, передових католиків, басків-націоналістів уже налагоджується». Не згадує він, що Іспанська компартія вороже поставилася до московської агресії на Чехословаччину і виключила з своїх рядів тих, що хотіли коритися наказам московського «старшого брата». В журналі Іспанської компартії «Нуєстра Бандера» (Наш Прапор), вересень 1970 р., пишеться про «традиції монолітності і самоволі» в Советській компартії, і що це довело до «ідеологічного застою». Про КПСС, що йде шляхами Сталіна, орган іспанських комуністів пише: «Партія без жвавого і щирого обміну думок може тільки з трудом удержатися при житті». Тому іспанські комуністи навряд чи погодяться слухати директив із Москви. Окрім того, в Іспанії діє теж компартія напрума китайського.

В статті «Літературної Газети» згадується про «полівіння» в Англії, хоч компартія Великобританії не здобула ніодного місця в парламенті. Але здвиг наліво в Англії мусить прийти під впливом сподіваного «полівіння» у Франції, Італії, Західній Німеччині, в Бельгії, Голляндії та в Скандинавських країнах . . .

Збільшення комуністичних сил має настати теж в Японії та в Індії. Через те Генрі сподіється, що Японія скасує союз з Америкою і стане нейтральною країною. Тут теж вилазить шило з мішка: Москві треба всюди в світі ослабити позиції Америки.

Із країн Латинської Америки «Літ. Газета» згадує тільки Чилі, де компартія піддержала соціаліста Аллснде в виборах на пост президента. Солодко зазначає автор: «Комуністи показали на ділі, яка дорога їм ця єдність» . . .

Пишучи про «ліві об'єднання», «Літ. Газета» обминає роздор, який панує у комуністичному русі. Генрі тільки кількома словами спомянув про Китай, де «не сходять з своїх розкольніцьких позицій маоїсти» . . . Не згадує він і про відхід від Москви, після окупації Чехословаччини, партій англійської, еспанської і комуністів скандинавських. В цих обставинах творити «ліві об'єднання» на московський загад у світовому мірилі не вдається. Які «братні почування» є між китайськими комуністами і їхніми однодумцями, з одного боку, та Московю, свідчить промова альбанського провідника Енвера Годжі, надрукована в органі «Зері і Популліт» 19. 9. 1970 р. Годжа звертається до вождів КПСС:

«Ви ренегати, ви є між найгіршими капіталістами . . . Ви домагаетесь, щоб ми відчинили вам хоч мале віконце, щоб то був знак прощення за вашу велику зраду. Але ви мусите добре знати, що ми ніколи не дамо вам навіть каплі води, коли ви будете лежати на смертній постелі». Спроби примирення з Московю Годжа рішучо відкинув: «Нездібні укусити наші руки, вони хочуть їх цілувати». Він додає: «ми не турбуємося військовими загрозами та інвазією зрадницької банди Брежнева або їхньою демагогією через оливкове гілля». Мовляв, альбанський народ і компартія об'єднані і будуть бити московських ренегатів ще дужче . . . Компартії, що йдуть за Мао Це Тунгом, не погоджуються на будьякі союзи з московськими «ренегатами» і «червоними царями». Про це пише «Комуніст України», серпень 1970:

«Злісні напади китайських розкольніків-ревiзiонiстiв на КПСС та інші братні партії, на марксизм-ленiнiзм, дискредитація ідей соціалізму — це по суті новий фронт ідеологічної боротьби». Автор кличе до «об'єднаних дій усіх революційних сил» . . .

Московські пропагандисти, висуваючи плян «лівих об'єднань», з програмою мира, поступу, демократії і т. д., знають, що на таку принаду можна піймати людей, прихильних до цих ідей. Вони знають теж, що «китайські розкольніки» не погодяться творити «ліві об'єднання» з московськими «ренегатами». Це хоче

Москва використати в пропаганді проти маоїстів, як «паліїв» нової світової війни. Аджеж Мао відмовився обговорювати з Москвою проект договору про неагресію і обвинувачує Брежнєва і тов. за імперіялізм і колоніялізм. Московські пропагандисти, виступаючи за «ліві об'єднання» і в обороні миру, хочуть завдати ударів небезпечному суперникові — комуністичному Китаєві, як ворогові «мира й демократії», а себе виставити як «миротворців».

Покладаючи надію на союз між компартіями і соціалдемократами при творенні «лівих об'єднань», московські пропагандисти стараються відрізнити «соціалдемократичних робітників» від соціалдемократичних провідників, яких «Літ. Газета» називає «представниками буржуазії». Ціль Москви лишається незмінна: ослабити і зруйнувати соціалдемократичні партії в вільних країнах і підпорядкувати їх своїм комуністичним директивам. Історія «Народного фронту» у Франції та Еспанії перед другою світовою війною і доля країн Центральної і Східної Європи після війни 1945 р., що були перетворені в «народні демократії» під диктатурою комуністів, — це пересторога всім прихильникам мира й демократії, до яких посилають свої заклики московські пропагандисти. Є однак небезпека, що облеслива пропаганда за мир, демократію, за добробут людства і за викорінення злочинів (саме організатори терору — Брежнєв і КО. відважуються говорити про боротьбу з злочинами!) — ця «гуманна» пропаганда може знайти відгук серед частини ідеалістичної молоді в вільних країнах. Недосвідчені в «діялектиці» комуністичних ватажків, без знання про положення в країнах під комуністичною диктатурою, деякі молоді люди можуть прислухатися з довірям до нових пісень московських сирен.

Т. Кобзей (Канада)

НЕСПОВНЕНІ ОБІЦЯНКИ КОМУНІСТІВ

Уже в перших роках большевицької диктатури Ленін казав, що молоді люди незабаром будуть жити в комуністичному суспільстві, де будуть працювати згідно з своїми здібностями, а нагороду за свій труд будуть мати по власній потребі; мовляв, режим «диктатури пролетаріату» так збільшить продукцію, що всім вистачить, як у тій казці: «буде їсти й пити ще й хороше походити» . . . Та минав рік за роком, мінялися й диктатори. Леніна замінив Сталін, після Сталіна прийшов Хрущов, а р. 1964 молодші партійці і Хрущова викинули «до старого заліза». Всі диктатори наперегони обіцяли, що ось-ось настане «царство добробуту». Але тільки диктаторські слова були «теплі»: тяжка праця, всякі нестачі, злидні й досі руйнують життя й здоров'я мільйонів людности. Родюча Україна, що була перед першою світовою війною «хлібною коморою» Західної Європи, зазнала найгірше «вигід» комуністичної диктатури: голод скопив мільйони нашої людности в роках 1922, 1933 і 1946. За режиму Хрущова сільське господарство в Советській імперії так підупало, що довелося купувати пшеницю в Канаді й Австралії, бо через нестачу харчування занепала б індустрія. Хрущов обіцяв, що під його владою ССРСР буде виробляти молока й м'яса більше як у З. Д. Америки . . .

Хрущова відсунули від влади під закидом, що він не вмів налагодити сільського господарства. Але минуло 6 років, однак його наступники й досі не можуть похвалитися успіхами на сільсько-господарському «фронті»: бракує м'яса, овочів, городини і т. д. Коли б не індивідуальні ділянки, котрі обробляють як хлібороби, так і промислові робітники та службовці, то не вистачало б людям в ССРСР навіть бараболі. «Опікуни народу» в Кремлі все шукають способу, як зарадити лихові. Тепер проєктують збільшити число тракторів і всяких машин на селі, збудувати фабрики на погної, поліпшити організацію в сільському

господарстві. Але можна з певністю сказати: ці пляни будуть як той удар батоном по воді.

В чім вада комуністичної політики в сільському господарстві? Думаю, в тім, що комуністи вважають закон концентрації виробництва, який діє в індустрії, за діючий і в сільському господарстві: мовляв, малі підприємства (господарства) не встоять у конкуренції з великими і мусять зникнути. Сталін так увірував у цю теорію, що рішив поліційною силою знищити незалежні господарства на селі і мільйони рільників знищив навіть фізично. Виросли колгоспи й радгоспи, величезні фільварки, що мали б давати велику продукцію. Але то була марна надія.

Як виходило «Наше Слово» в Лондоні, то я читав у одному числі статтю предсідника Соціалістичного Інтернаціоналу Алсінга Андерсена. Свого часу він був військовим міністром у Данії. Андрсен писав, що в його країні найбільше поширені господарства з площею 10 гектарів. Данія має високо розвинене сільське господарство, особливо славна годівлею рогової худоби і безрог. В багатьох передових країнах малі господарства успішно конкурують з великими, бо невеликі господарства уживають машин і обходяться без найманої робочої сили. Це переважно господарства родинні, члени родини «визискують» самі себе і машини. Власники малих господарств працюють не по годиннику, а по потребі, і це дає їм перевагу над великими підприємствами. Це саме можуть бачити комуністичні «теоретики», коли порівнюють продуктивність радгоспів і колгоспів з індивідуальними ділянками. На грядках свого малесенького наділу хлібороб творить «чудеса», досягає максимальних урожаїв, годує свою родину ще й продає на ринку молоко, яйця, свиней, курей і т. д. А «передові» (згідно з теорією) великі колективні господарства хиріють, хоч мають трактори і всякі машини, агрономів, зоотехніків та інший апарат. Приклад Польщі та Югославії, що у себе зліквідували колгоспи, міг би навчити московських вождів. Але у них є страх перед кожною самостійною групою громадян, незалежною від наказів влади. Окрім того, вони вірять, що нарешті хлібороб у колективі почне щиро працювати «на держеву».

Є у вождів КПСС теж охота показати, що вони неабиякі «ленінці». Ленін учив, що неможна терпіти, щоб було незалежне сільське господарство, бо самостійний рільник — це «носій капіталізму»... Ленін мріяв, що в його державі буде 100 тисяч тракторів, що він посадить «мужика на трактор» у колективному господарстві, і тоді буде «перемога». Ленін — теоретик, що на словах боровся проти визиску, не хотів бачити, що

мале сільське господарство стояло на праці членів своєї родини, нікого не експлуатувало. Воно ближче стоїть до ідеалу соціалізму ніж колгоспи й радгоспи, де з праці хлібороба живе «держжава» (компартія) і весь апарат дармоїдів, включно з пригінчими-партійними агітаторами, що докучають своїми теревеннями трудівникам на селі в час жнив та інших «ударних кампаній». З певністю можна сказати: поки в СРСР є система примусової колективізації, поки не буде відновлене самостійне хліборобство, сільське господарство там не вийде з кризи й упадку. На пленумі ЦК КПСС у липні 1970 р. казав головний «поганяйло» Брежнев, що в сільському господарстві бракує «дисципліни» в роботі, а тому й відстає продукція. Це значить, що вождь компартії сподівається репресіями примусити хліборобів до праці. Ці методи, як відомо, ніде і ніколи не помагали успішному розвитку господарства.

Примітка редакції:

Як успішно розвивається продукція в індивідуальних господарствах СРСР, свідчить міністер заготівель Меркулов. Він писав, що індивідуальні господарства дали в 1969 р. більше як 30% молока й м'яса, 59% яєць і 20% вовни з загальної продукції СРСР. Треба пам'ятати, що ці «господарства-карлики» займають усього коло 3% усієї площі сільського господарства СРСР і не мають машин: господарі цих ділянок обробляють їх ручним способом і все ж мають величезну перевагу над державними маєтностями, до яких прив'язано закріпачених селян.

Але й до індивідуальних сільських господарств, що постачали свої продукти на ринок, простягає загребуці руки комуністична бюрократія. Уже створено нову інституцію — «державних інспекторів» для купівлі сільськогосподарських продуктів. Ці інспектори ставлять свої умови продажу сільськогосподарських продуктів колективним господарствам і власникам індивідуальних ділянок. Секретар Брежнев назвав новостворені інспекції — «бойовими державними органами». (Правда, 3. 7. 1970). Стиль зовсім військовий . . .

П. Феденко

ПОЕЗІЯ І ПОЛІТИКА

(З приводу 90-ліття Володимира Винниченка)

В липні 1970 року Винниченкові, коли б він жив довше, було б 90 років. З цього приводу в пресі на чужині і в Україні згідно Винниченка з похвалами і з доганями. Політичний підхід велів деяким авторам статей про Винниченка не тільки замовчати його заслуги для українського руху, але навіть заперечити вартість його літературної творчості. З другого ж боку, люди, захоплені літературним талантом Винниченка, готові «оминути» тяжкі політичні помилки Винниченка. Тепер Винниченко належить уже до української історії — політичної і літературної, і пора дати зрівноважену оцінку його діяльності як письменника й політика. Я знав Винниченка з давніх літ, ще з 1915 р., коли Українська Соціалдемократична Партія видавала в Петербурзі нелегальний часопис «Наше Життя». В тому часописі були співробітники: Винниченко, Сергій Вікул, Левко Чикаленко, Мих. Авдієнко, С. Литвиненко; теж і я почав там свою журналістичну діяльність.

Винниченко жив тоді в Москві під чужим прізвиськом «Полежаєв» і часто приїздив у Петербург у справах політичних і літературних. В відомому «Александринському» театрі в Петербурзі була виставлена його драма в рос. перекладі «Брехня», і українці-глядачі голосно викликали після вистави: «Автора, автора!» Але автор, хочби й був присутній у театрі, не міг вийти на сцену, бо був би зараз арештований.

З Винниченко було цікаво розмовляти на теми політичні й літературні. З нього був теж добрий промовець. Літературну вартість творів Винниченка високо оцінив Ів. Франко. Читаючи перші твори Винниченка, Франко вигукнув: «І де такий узявся?»

З перших днів революції 1917 р. Винниченко взяв активну участь в роботі Центральної Ради, революційного парламенту України в Києві. Він був деякий час редактором «Робітничої Газети», органу Української Соціалдемократії в Києві, і був посланий у травні 1917 р. в делегації Центральної Ради в Петербург на переговори з російським Тимчасовим урядом про ви-

знання цим урядом автономії України. Делегація вернулася глибоко розчарована переговорами. Центральна Рада вирішила видати свій Універсал, в якому зверталася до українців — «народу робітників, селян, трудящого люду» з закликом: «Однині будемо самі творити наше життя». Автором Універсалу був Винниченко.

Нелегка була тодішня ситуація України. На нашій території стояло мільйонове російське військо. В містах переважали неукраїнці або ж «малороси», денаціоналізовані українці, «няньки, дядьки отечества чужого», як про них писав Шезченко. Коли був створений полк Богдана Хмельницького в Києві і був посланий на фронт, то російські шовіністи обстрілом ешелону убили багато наших козаків, вночі. Треба було багато терпеливості перед погромом, яким їй загрожували не тільки російські чорносотенці, але теж і російські ліберали та соціалісти. Поволі росли українські сили навколо Центральної Ради, і був створений перший уряд України — Генеральний Секретаря, на чолі з Винниченком. Соціалдемократові С. Петлюрі доручено організацію українського війська. Швидким темпом ішли події. В вересні 1917 р. Центральна Рада вирішила скликати Українську Установчу Раду, але уряд російський хотів судити діячів Центральної Ради за «державну зраду».

Большевицький переворот у Петербурзі 7 листопада 1917 р. створив нову ситуацію для України. Український уряд не вважав за можливе руйнувати фронт на заході, бо це повело б до окупації України військом Німеччини й Австрії. Тому уряд України кликав українське вояцтво не покидати фронту, поки буде підписаний мировий договір між воюючими державами. В III Універсалі Центральної Ради, що проголосив 20 листопада 1917 р. Українську Народну Республіку, був заклик до українського вояцтва твердо стояти на фронті. Автором Універсалу був Винниченко. Російський уряд Леніна почав у грудні 1917 р. мирові переговори з Центральними Державами в Бересті і виступав на цих переговорах теж іменем України. На Україну, що мала в своєму розпорядженні деякі «українізовані» військові частини, звернули увагу Держави Антанти: делегати Франції і Англії в Києві вступили в переговори з урядом УНРеспубліки і готові були дати Україні допомогу зброєю і фінансову, аби українці не йшли на переговори з Центральними Державами, що вело логічно до сепаратного мира. Однак плян українського уряду зберегти Україну від інвазії російської «червоної гвардії» і уникнути німецько-австрійської окупації розбилися через внутрішню ситуацію українського народу. То були наслідки довгої неволі народу під царським режимом, що гасив політичну свідомість в українських масах.

Уряд Леніна оголосив війну Українській Народній Республіці 17. 12. 1917 р. Большевицька партія повела шалену пропаганду проти українського уряду, мовляв, Грушевський, Винниченко та інші «буржуазні націоналісти» продалися «капіталістам держав Антанти» і хочуть за всяку ціну вести війну далі. Політично невироблена маса українського вояцтва піддавалася цій демагогії, тим більше що закінчення війни давало надію воякам взяти участь у розділі земель великих власників. Про силу комуністичної пропаганди можемо переконатися ще й тепер: навіть у країнах з довгою політичною традицією, як Франція та Італія, й досі п'ята або четверта частина людности голосує на виборах за комуністів. Большевицька пропаганда паралізувала українські полки в Києві: вони об'являли «неутралітет» в боротьбі українських патріотичних частин проти наступу російської «червоної гвардії». Даремно Винниченко докоряв у промовах і в статтях цим «синкам-базарникам», що байдужки ставилися до оборони УНРеспубліки перед московською агресією. Душевне потрясення, яке пережив Винниченко в тих днях, лишилося в ньому на все життя: він бачив, як люди, для яких він хотів створити в Україні вільний лад і провести широкі суспільні реформи мирним шляхом, піддавалися пропаганді ворожої сили, що несла українському народові нові кайдани.

В січні 1918 р. на місце уряду під проводом Винниченка прийшов уряд Всеволода Голубовича. Винниченко й Петлюра не належали до цього уряду, бо не хотіли нести відповідальности за переговори УНРеспубліки з Центральними Державами, від чого вони не сподівалися нічого доброго для України.

Винниченко тяжко переживав поміщицький режим Скоропадського, встановлений з волі Берліну в 1918 р. Він знав, що Скоропадський збирався «покласти Україну до ніг царського величества», і взявся перешкодити цьому плянові організованим повстанням українських патріотів. 14 листопада 1918 р. Скоропадський проголосив «федерацію» України з Росією білих генералів, але в той день українські патріоти створили Директорію, на чолі з Винниченком, і почали повстання за УНРеспубліку. Режим Скоропадського був зметений масовим рухом українського народу. Але згубні наслідки поміщицької реакції дали себе взнаки. Москва послала в Україну своє військо і пропагандистів, котрі твердили, мовляв, Винниченко і Петлюра «продали Україну» німцям, а тепер «запроднують» українських робітників і селян державам Антанти. Винниченко бачив, що большевицька пропаганда впливала на маси кличем «радянська влада». Він хотів цим гаслом паралізувати большевицьку пропаганду. Він хотів цим гаслом паралізувати українські «трудові

ради» і думав, що тоді Москва не буде воювати проти України і визнає незалежну «радянську Україну». Винниченко, як багато інших людей у світі, не розумів, що Ленін не думав про «радянську владу», а про диктатуру своєї большевицької партії. Коли б українці проголосили у себе «радянську владу», то все одно Москва не припинила б походу проти України. Російський уряд сказав би, що українські «буржуазні націоналісти» тільки маскуються «радянством», щоб одурити маси, а тому їх треба бити нещадно і «визволити Україну» від влади капіталу... Це показує приклад югославського Тіта та чехословацького Дубчека. Коли ці комуністи рішили йти своїм шляхом, незалежно від директив Москви, то тільки щаслива міжнародна ситуація врятувала режим Тіта від московської «братньої допомоги», а комуністам Чехословаччини диктує політику Москва.

Я бачив у Винниченка в той час непевність, хитання. Наприклад, на Державній нараді в Києві, 16 січня 1919 р. він, голова Директорії, почав прислухатися до голосу члена Української Селянської Спілки Янка, котрий агітував за «радянську владу». Але на з'їзді Української Соціалдемократичної партії, що в тих днях відбувся в Києві, Винниченко дотепно висміяв большевицьку «радянську систему», де «голос одного робітника і голоси 14 куховарок» були рівні... На Всеукраїнському Конгресі Трудового Народу в Києві, в січні 1919 р., Винниченко сказав одну із своїх найкращих промов в обороні демократичного ладу. Але й після цього хитання у Винниченка не припинялися.

Україна була в той час не «між двома огнями» (це назва драми Винниченка з подій першого походу большевиків на Україну), а між чотирма: з півночі наступала «червона Росія», з заходу «Польща лізла» (слова Шевченка), з південного сходу почала агресію російська «біла армія» Денікіна, а в Одесі, Херсоні й Миколаєві висадилося військо французьке та грецьке — помагати російським монархістам в війні проти большевицького режиму. Французькі командири поводитися на Україні мов у своїй колонії, не визнавали ніякої України і казали, що треба «вигнати як собак» Винниченка й Петлюру з Директорії... Винниченко бачив, як інтервенція Антанти руйнувала бойовий дух і дисципліну в армії УНР: зі страху перед відновленням поміщицького режиму деякі частини українські проголошували «радянську владу» і переходили на бік большевицький (напр., отаман Григоріїв). В цих обставинах Винниченко втратив віру в успіх дальшої боротьби. Він однак настоював, щоб ЦК Укр. Соц. Дем. Партії відкликав членів партії із уряду й Директорії УНР, в надії, що тоді держави Антанти почнуть помагати урядові

УНР. Соціалісти в лютому 1919 р. відійшли від влади. ЦКУСДРП умовився з Петлюрою, що він мусить лишитися в Директорії як провідник Армії УНР, бо він мав найбільший авторитет в війську. Петлюра «тимчасово» (так він написав у своїй заяві ЦК Соціалдемократії) вийшов із партії.

На прощальній вечері з членами ЦКУСДРП в Винниці 11 лютого 1919 р. Винниченко казав, що він «утомився» і потребує відпочинку. Радив шукати допомоги у держав Антанти, від котрих, мовляв, можна буде дістати танки і прогнати большевиків з України (Армія УНР не мала зброї). Борис Мартос, що був при тому, сказав: «А що як наші козаки, під впливом большевицької пропаганди, передадуть танки червоній армії»? На це Винниченко не дав відповіді. Відіжджаючи за кордон, Винниченко одержав від УСДПартії значну суму грошей для інформації про Україну в вільному світі і казав, що буде діяти в дусі постанов 6 з'їзду партії, котрий відбувся в Києві в січні 1919 р.

Оселившись в Відні, Винниченко пережив до кінця року значну еволюцію в бік «радянства». За гроші УСДРП він почав видавати газету «Нова Доба» і створив свою організацію під назвою «Укр. Комуністична Партія». В цій газеті як теж і в своїй праці «Відродження Нації», виданій у Відні, Винниченко критикував свою власну політику в добу Центральної Ради й Директорії і висловлював переконання, що Москва була б визнала незалежну Україну, коли б ми прийняли «радянську платформу»... Ця ілюзія повела Винниченка на політичний «експеримент». В час війни між Польщею та Советською Росією, в якій билася на боці Польщі теж Армія УНР, Винниченко вступив у переговори з Москвою і вирішив вступити в КП(б)У, обласну організацію Рос. Ком. Партії. Він поїхав у Москву й Харків, де його зроблено заступником «прем'єра» уряду Советської України — Раковського. Винниченко вважав слабу Польщу за смертельного ворога України і не бачив, що своєю участю в окупаційному уряді Раковського він помагав зміцнити імперію Росії, перемальовану на червоне.

Я був у 1920 р. нелегально в різних містах України і бачив, яке страшне враження на українських патріотів зробив цей «експеримент» Винниченка. Пізніше Винниченко писав, що він покинув «уряд» Раковського, бо його не прийнято в Політбюро КП(б)У, в якому рішались головні політичні питання. Але чи було б ліпше, коли б Винниченка прийняли в Політбюро і він мусів би виконувати всі рішення, підлягаючи большевицькій залізній дисципліні?

Винниченкові вдалося виїхати закордон і він почав пропаганду в різних мовах проти російського окупаційного режиму, але не

минав теж українських патріотів, що воювали проти Советської Росії за незалежну Україну. Він все ще вірив тоді, що Ленін хотів визнати «самостійну радянську Україну», тільки лихі «Пятакови» та українські противники «радянської системи» цьому перешкодили...

В 1921 р. в Празі Микита Шаповал, член партії соц. рев., за словами Винниченка, оповідав мені й Іс. Мазепі, що було «останньою каплею», яка примусила Винниченка вийти з уряду Раковського в 1920 р. Раз у Харкові до Винниченка прийшла делегація українських робітників і селян і почала з ним щирі розмови:

«Послали нас люди до вас, Володимире Кириловичу, щоб сказати вам, які наш народ криваві муки терпить під большевиками. Кажуть, люди, хоч мабуть Винниченко й продався Москві, але ж він українського роду, то може в ньому совість заговорить і він хоч трохи допоможе, щоб нас большевики так не катували й не обдирали»... Це так подіяло на Винниченка, що він негайно покинув міністерську посаду і большевицьку партію та й вирушив на чужину.

Все ж і після коляборації з большевиками Винниченко не покинув «радянських» мрій: в 1922 р. він зійшовся з Микитой Шаповалом і вони вдвох почали видавати в Празі місячник «Нова Україна». В цьому журналі, що виходив на субсидію чеського уряду, автори громили Українську Народну Республіку, зокрема ж С. Петлюру, І. Мазепу та інших соціалдемократів, відкидали парламентську демократію і проповідували «диктатуру трудових мас». Пізніше Винниченко розійшовся з Шаповалом і в брошурі «Поворот на Україну» в 1926 році кликав українських емігрантів вертатися в Україну, писав, що то не окупаційний режим... Ті, що послухали Винниченкової ради, майже всі загинули раніше чи пізніше від большевицького терору.

Винниченко з великою неприязню ставився до С. Петлюри. Може тут була заздрість, бо Петлюра тверезо оцінив ситуацію в Україні в 1917—1919 рр., він вважав, що чад большевицької пропаганди минеться, і український народ виступить свідомо й організовано проти окупантів. Петлюра розумів теж, що московський імперіялізм — це головна небезпека для України, і не вірив криводушній пропаганді як «червоних» так і «білих» російських імперіялістів.

Ненависть Винниченка до Петлюри повела його на процес Шварцбарда в Парижі 1927 р. Винниченко знав добре, як агресія з усіх сторін в 1918—1919 роках руйнувала дисципліну в Армії УНР, що й привело до бешкетування різних свавільних «отаманів» і до погромів. Зовсім інакше поставився до процесу

Шварцбарда відомий український дипломат Арнольд Д. Марголін. За його порадою провідник найсильнішої в світі жидівської організації в Америці Маршалл відмовився від будьякої участі в обороні Шварцбарда. Марголін розумів, що в хаотичних обставинах, які настали в Україні в 1918—1919 р. р., влада українська була деякий час безсила забезпечити порядок і законність. Але ніхто не може заперечити доброї волі українських провідників до мирного співжиття українців з національними меншостями на основі свободи й рівноправності.

Про Винниченка нераз казав мені Іс. Мазепа: «У нього політичний розум потонув у літературному таланти». Після виходу із Директорії в лютому 1919 р. Винниченко міг би лишитися в Україні і вести політичну роботу в масах. Але він заявив, що втомився»... Ленін і Троцький не втомився! Однак Грушевський, Винниченко, М. Шаповал, Дм. Антонович та інші визначні діячі покинули Україну «в огні», коли кожна людина з політичним досвідом була «на вагу золота». Зате добровільні емігранти в затишних каварнях на чужині уміли критикувати те, що їм приносили різні чутки з України, і виробляли пляни «визволення України». Поет Олесь писав про емігрантську політику того часу:

«Борітеся, поборете! Ви кажете й не боретесь,
а в Відні сидите»...

Згадаю тут легенду, яку один плодовитий автор в Америці вмістив у своїй повісті. Мова про дружину Винниченка Розалію. В одній повісті читаю, мовляв, дружина Винниченка десь і колись потоптала український національний прапор... Знав я добре Розалію Винниченко з давніх літ, як активну учасницю українського соціалдемократичного руху і як українську патріотку, хоч вона народилася в Москві в жидівській сім'ї. Вона безмежно любила свого чоловіка і йшла за ним «в огонь і воду». Була заприязнена з мою пізнішою дружиною Марією (з роду Омельченко). У неї Р. Винниченко переховувалася в Києві в листопаді 1918 р. в час повстання проти Скоропадського, поки їй удалося перебратися через лінію фронту до Винниці, де перебувала в той час Директорія. Розалія Винниченко не мала політичних амбіцій, була вірною дружиною Винниченка, старалася створити йому як найвигідніші умови літературної праці. Безвідповідальний наклеп на неї слід рішучо засудити.

Думаю, що кожний зрозуміє, коли я, відкидаючи багато з політичної діяльності Винниченка, високо ставлю його як видатного письменника. Добре, що знайшлися прихильники літератури, які зібрали кошти на збереження Винниченкового архіву. Це зовсім нормальна акція в культурному світі. Напр., я

зовсім не поділяю реакційних, імперіялістичних поглядів письменника Достоевського, але вважаю його за одного з найбільших талантів у світовій літературі. Політичні ідеї французького коляборанта гітлеризму письменника Селіна мені противні. Але його літературні твори читаю з інтересом. Думаю, що й деякі монархісти захоплено читають надхненні поезії Шевченка, хоч він бичує самодержавний режим. Краса мистецтва примушує забувати про «політику».

Було це в перших роках після другої світової війни, коли в Німеччині виходили різні газети для українських емігрантів. В газеті «Неділя», що друкувалася в Ашафенбургу, я згадав Винниченка, назвавши його найбільшим між живими тоді письменниками. Я був дуже огірчений, коли одержав звістку, що для Винниченка мої слова були великою несподіванкою, бо він думав, що мое негативне ставлення до його політики я переносив і на його літературну творчість. Це була образа для мого культурного рівня.

До «хулителів» літературного таланту Винниченка на чужині приєдналися критики в Україні. Київська «Літературна Україна» з 4 серпня 1970 р. виступає проти спроб деяких письменників в Україні добитися дозволу на видання творів Винниченка. В статті «Перед судом історії» «Літ. Україна» не хоче розглянути літературну спадщину Винниченка «у відриві від його світогляду та антинародної політичної діяльності». «Літ. Україна» висловлює своє невдоволення тим, що в Братиславі, на Словаччині, видано недавно вибрані твори Винниченка з позитивною оцінкою творчості письменника. Автори таких статей в Україні «забувають», що, напр. в Москві недавно вийшли спомини відомого монархіста Василя Шульгина (київського «малороса») під назвою «Годы». В своїх споминах Шульгин прославляє політику душителя революційного руху — царського прем'єра Столипіна. З цього висновок: «що можна попові, то дякові — зась»!

Не промовчали 90 роковин Винниченка і спеці комуністичної «партійної науки» — історії. В «Укр. Історичному Журналі», серпень, 1970 р., видруковано статтю про Винниченка. Автори — А. Лихолат і Є. Скляренко пишуть, що в Україні від 1917 р. відбувалося «запроданство націоналістами українського народу, який вони віддавали на поталу німецько-австрійським, англо-французьким, білопольським та іншим іноземним загарбникам. Одним із ініціаторів і провідників такої політики став саме В. Винниченко». Як відомо, «партійна наука» знає тільки дві краски: білу й чорну, і не визнає ніяких відтінків між ними...

Г. Р.

ДИСКУСІЙНИЙ РОМАН

Роман «Собор» президента Союзу Письменників України Олеся Гончара був видрукований в місячнику «Вітчизна» у Києві, січень 1968 р. Цей роман був виданий теж у малому тиражі окремо в Києві. Від того часу на еміграції цей роман був передрукований в Європі та в Америці. О. Гончар не був в партійних «ухилах», він мав високі нагороди за свої романи, як хоробрий воїн за другої світової війни, має ордени.

Зміст роману «Собор» дуже простий: в передмісті «Зачіплянка» над Дніпром стоїть давній собор, збудований ще козаками Запорізької Січі. Влада заборонила церковні служби в соборі, обернула його на склад для колгоспів. Все ж собор не був зруйнований, бо він урядово визнаний за пам'ятник мистецтва і знаходився під охороною закону. Але знайшовся кар'єрист Володимир Лобода, начальник відділу культури при обласному комітеті компартії, котрий хотів вислужитися перед начальством: думав зруйнувати собор на доказ своєї пильності в боротьбі з релігією. Про Лободу каже студент Микола Баглай, що він батька рідного за кар'єру проміняє, зруйнує собор, аби вище вилізти на службі.

Лобода вирішив крадькома зняти охоронну таблицю біля собору, щоб пізніше церкву зруйнувати і на її місці збудувати каварню, ресторан і подібні «корисні» підприємства. Але людина Зачіплянки помітила пропажу таблиці і почала протестувати. Лобода мусів вернути таблицю на місце, де вона була. За недоторканість Зачіплянського собору виступив теж секретар обкому партії. «Позитивний герой» роману Микола Баглай сподівається, що цей секретар pomoже здійснити його проект фільтрування повітря, затруєного газами фабрик великого індустріального міста. В розмові з Баглаєм його приятель висловлює радість з того, що «на світі є позитивні секретарі». Але він питається, чому доля такого твору мистецтва як собор у Зачіп-

лянці має залежати від бажання однієї особи — секретаря партії? Бо міг би попастися секретар такий, як кар'єрист Лобода. Робітник Олекса, що прислухався до цієї розмови, посварився пальцем і сказав, іронічно підморгуючи, що «поганих секретарів не буває». Порадив не говорити на цю тему, «коли хочеш їздити туристом». Даліше доля Зачіплянського собору лишається в романі невияснена. «Добрий секретар» обкому Дібрівний мав розрив серця. Хоч «поганих секретарів не буває», але невідомо, який буде новий начальник, чи буде він охороняти собор від варварів-кар'єристів.

На тлі боротьби за собор автор дає зовсім правдиві картини життя робітників і селян під комуністичною диктатурою і показує звичаї «нової класи», комуністичної бюрократії, та їхній «спосіб життя». Тяжка і шкідлива для жіночого організму праця в індустрії, де доводиться працювати в протигазових масках. Директори підприємств відкидають проекти фільтрування газів, що виходять з димарів фабрик, бо хочуть, щоб продукція була дешева.

Про комуністичних бюрократів у сільському господарстві каже студент Ромця в романі «Собор»: «Ніколи я не думав, що у нас стільки шахраїв, та ще шахраїв такої високої кваліфікації»... Хлібороби, загнані в колгоспи, живуть під маленькими тиранами-предсідниками колгоспів і всякими «бригадами», що мають владу над підлеглими більшу за «римського імператора». Без могорича бригадир не дасть хліборобові навіть соломи, щоб нагріти хату, — «нехай хоч у хаті вода замерзає». Доводиться уночі, крадькома, йти до скирти і брати соломи до хати. Селянин під режимом, де «так вільно живе людина», є приписаний до колгоспу і без дозволу голови не сміє шукати роботи в місті: «Безпашпортною, дівчино, далеко не зайдеш... А документу — ніяк. Хоч кричи, хоч проси, хоч тут землю їж», — це каже голова колгоспу дівчині, що хоче вирватися із кріпацтва в колгоспі.

Устами своїх позитивних героїв О. Гончар характеризує некультурність, бездушність, егоїзм «нової класи» — комуністичної бюрократії. Один студент каже, що не вірить у так зване комуністичне «перевиховання» людей. Для перевиховання треба мати «тисячу років». Він сміється з тих, що сподіваються, неначе через 20 років всі стануть порядні, що «зникнуть егоїсти, бюрократи»... Студент Ромця протестує проти пригноблення індивідуальності під комуністичним режимом, де хочуть «зробити з тебе людину-цеглину», як «будівельний матеріал». Не щадить автор «Собору» теж хаотичного будування гідроелектричних

станцій на Україні. Старий робітник каже про те, як у Кахівці «половину України пустили на дно, думали, що створять море, а створили болото! Смердить на всю Україну!»

Автор засуджує варварство режиму, під яким зруйновано дорогоцінні пам'ятки архітектури, як Десятинна Церква і Михайлівський Золотоверхий Собор у Києві, і далі руйнуються старинні церкви — краса української культури. Брат студента Баглая Іван, робітник, питається: «Чого у нас такі злі люди»? Автор на це просто не відповідає, але картина самоволі, егоїзму і «хамства» представлена в романі «Собор», як риса апаратчиків, говорить ясно і зрозуміло. Це неначе скарга прокуратора перед судом історії.

Твір О. Гончара був відразу високо оцінений критикою. Похвальна рецензія видрукована в тижневику «Літературна Україна» 29. 3. 1969 р. Але в Москві «Собор» викликав невдоволення. Мусіла київська «Радянська Україна» засудити «політичні натяки» в романі Гончара. (16. 5. 1968). До критики роману «Собор» прилучилися московські «Известия» 13. 6. 68: мовляв, «Собор» — це «творча невдача письменника», бо автор показує підсоветську дійсність песимістично. В Москві висловлено здивування, що «Літературна Україна» з приводу роману О. Гончара «справляє «празник».

На нараді київських письменників в грудні 1968 р., була мова про роман «Собор». Однак навіть вірний партійній «лінії» в літературі О. Полторацький обороняв Гончара проти критики, котрій, — казав він, — іноді бракує «партійної принциповости». О. Гончар на цій нараді, як писала «Літературна Україна» 27. 12. 1968 р., відкинув зусилля ідейних противників на Заході недостойно використати його роман, котрий він писав з патріотичними почуваннями «радянського письменника». Гончар закликав колег гідно відзначити 100-ліття Леніна в творах. Сам він заявив, що напише книжку про «всепереможні ідеї Леніна». Нарada письменників Києва висловила своє здоволення, тим, що партійний комітет дбає за «ідейно-політичне виховання письменників» . . .

Треба відзначити, що роман «Собор» вийшов саме в той час коли в Чехословаччині почалася була «політична весна» і переміг на деякий час напрям за будівництво соціалізму «з людським обличчям». Ідеї гуманности, співчуття до всіх пригноблених і бідних, висловлені в романі «Собор», знайдете теж у заявах письменників Чехословаччини, виданих в час короткої «ери Дубчека».

Письменник Анатолій Кузнецов, що відмовився вернутися під комуністичний режим і оселився в Лондоні в 1969 р., оповідав на міжнародній конференції, присвяченій цензурі в СРСР (січень 1970 р., Лондон), що зустрічався з О. Гончаром після видання роману «Собор». Гончар має зв'язки в партійній гієрархії і за свій роман не був покараний.

Нагінка на автора — «Собору» з Москви нагнала страху письменникам України. Про це свідчить теж допис члена Союзу українських письменників Загребельного у московській «Літературній Газеті». Він повідомив «старшого брата», що в минулому році до Союзу письменників України прийнято 300 нових членів — «борців за партію». Не за мистецтво! Про таку «літературу», що славила російський імперіялізм, писав Шевченко в Щоденнику: «Подлая лесьть русскому оружию» . . .

П. Ф.

ОСВІТА В УКРАЇНІ

(Уваги до книжки: «Education in Ukraine», J. Kolasky, Торонто, 1968).

Автор народився в Канаді і був довго активним членом компартії. Як багато людей в інших країнах, І. Коляска вірив пропаганді про «визвольну політику» комуністичної Москви. Мабуть його не могли переконати писання колишніх комуністів і безпартійних прихильників Москви, що вся пропаганда Москви основана на обмані. Ще між двома світовими війнами знищуючу критику большевицького режиму дали: румунський комуніст-письменник французької літератури Панайт Істраті та французький письменник Андре Жід (обидва побували в ССРСР). Л. Троцький, котрого вислав Сталін із ССРСР в 1929 р., писав, що там панує російська шовіністична бюрократія. (Die wirkliche Lage in Russland, Берлін, 1932). Після другої світової війни ціла низка визначних комуністів «прозріла» і виступила проти Москви в пресі: Артур Кестлер, (Англія), Александер Вайсберг (Австрія), Бубер-Нойман, Вольфганг Леонгард (Німеччина) і багато інших. Але Коляска й надалі належав до компартії Канади. Він вірив у легенду про «вільну Україну» під комуністичною диктатурою. Нагода розкрила йому очі: Коляска поїхав на студії української мови, історії і літератури в Київ 1963 р. і «відкрив Америку». Він побачив режим російського шовінізму, ледве прикритого комуністичними фразами про «братерство і рівність народів». Коляска пише в передмові до своєї книжки:

«Всюди в Києві були докази натиску накинути російську мову... Багато росіян, з якими я зустрічався, виявляли погорду, бо я говорив по українському. Принагідно бували навіть знєваги»... В Києві «росіяни були всюди з їх зарозумілими манерами, з їх деколи прихованою а часто явною погордою до української мови, з їх відкритим показуванням чуття російської переваги. Мене дивувало, чому росіяни, а не українці займали так багато посад у Києві».

Досліди положення українського народу під пануванням Москви показали Колясці, що там відбувається «дискримінація су-проти України і українців та похід русифікації».

Коляска зібрав багатий матеріал, котрий показує криводушну пропаганду компартії ССРСР за рівність народів, а з другого боку та сама партія веде жорстоку політику гноблення неросійських народів, розвиваючи російський шовінізм. Він пише, що за ним слідкувала тайна поліція в Україні, бо він не скривав свого обурення російською шовіністичною політикою. Коляска зустрічався з українцями, котрі осуджували шовіністичну політику Москви. Для них розмови з Коляскою кінчилися дуже смутно, бо багато цих патріотів заарештовано й вислано з України після від'їзду Коляски з Києва в Канаду в серпні 1965 р.

Не мавши надії на зміну політики Москви в Україні, Коляска вирішив опублікувати зібраний матеріал про русифікацію українців через школу, пресу, бюрократичний апарат і т. д.

Його спостереження життя українців під московським режимом мають велику вагу, бо він побачив, що ідея свободи, національної рівноправності і любов українців до своєї мови й культури не вмерли, всупереч терорів. Українці, — пише Коляска, — знають, що багато примітивних народів Азії й Африки здобули державну незалежність після 2 світової війни, і вважають, що український народ теж мусить визволитися. Це відповідь відомому «бессервісерові» п. Андр. Білінському, котрий, пробувши 10 років в ССРСР, не побачив між українцями ніякого інтересу до національної свободи, і так пише на еміграції. Чи могли йому відкривати свої думки й надії українці, з якими п. А. Білінський перебував у концтаборах?

В розділі своєї книжки п. Коляска пише про Леніна і національне питання. Він уважає Леніна за прихильника свободи й рівноправності народів. Він пише похвально про ідеї Леніна, котрі, мовляв, теперішні московські ватажки «зовсім порушили». Автор пише про Леніна:

«Як усі великі люди він дивився в туманну і далеку будучність і в своїй фантазії бачив велику спілку вільного ладу, об'єданого спільними зв'язками на основі людського братства і розмовляючого спільною мовою. Але це була б нова мова, спільно створена в процесі розвитку цивілізації».

Для Леніна злиття не було однозначне з русифікацією. При зустрічі з практичними проблемами правління в многонаціональній державі він завзято протривався накиданню російської мови неросіянам і підчеркував, що кожна нація мусить мати повне право на національний розвиток» (стор. 166).

І. Коляска, на доказ «прихильності» Леніна до свободи й незалежності народів, цитує декларацію з'їзду советів у Москві з 30. 12. 1922 р., в якій написано про «вільний союз рівних народів з рівними правами... Кожній республіці гарантується право вільного виходу із Союзу». Коляска вірить досі цій та іншим ленінським «ідеям». Мусимо звернути увагу на цю ілюзію автора, бо вона мов «ложка дьогтю» псує «бочку меду». Доведеться розглянути погляди Леніна на національне питання і те, як він «вирішав» це питання на практиці, коли захопив владу в 1917 р.

15. 7. 1903 р. Ленін у статті «Самовизначення і пролетаріят» відкинув домагання польських соціалістів створити незалежну польську державу. Він піддержав польських соціалістів-автономістів (Дзержинський, Мархлевський та ін.), котрі вважали, що полякам незалежна держава непотрібна. І не тільки проти самостійності Польщі виступив тоді Ленін; він агітував теж і проти перетворення Росії на федеративних засадах:

«Ми повинні завсігди й безумовно прямувати до **найтіснішого** об'єднання пролетаріату всіх національностей і тільки в окремих, виключних випадках ми можемо виставляти й активно піддержувати домагання створення нової клясової держави або заміни політичної єдності держави слабшою федеративною єдністю і т. п.» Ленін уважав, що треба «**підпорядкувати** національне самовизначення» інтересам клясової боротьби пролетаріату. На його думку, треба домагатися самовизначення не для народів, а «**тільки для пролетаріату в кожній національності**». (Сочинення, т. 8, стор. 233—235). Ленін у цій статті писав про «**необхідність централізму**».

Він прямував до створення єдиної централізованої робітничої партії Росії і висловився проти творення «клясових держав» на території царської імперії через відокремлення поневолених народів від Росії. На 2 з'їзді Російської Соц. Дем. Партії в 1903 р. Ленін рішучо виступив проти Жидівського Соц. Дем. Бунду, котрий уважав, що може належати до Всеросійської Соціалдемократії тільки на засадах федерації. З'їзд відкинув це домагання і тому делегати Бунду покинули з'їзд.

Як ставився Ленін до рівноправності мов, показує голосування на 2 з'їзді Рос. Соц. Дем. Партії. Грузинський делегат Ной Жорданія (він був від 1918 р. президентом незалежної Грузії), вніс на з'їзді резолюцію: «**Рівноправність мов у всіх школах, установах, на зібраннях**». Цю резолюцію прийняв з'їзд (24 голоси за і 23 проти). Ленін, що мав два голоси на з'їзді, голосував **проти** рівноправності мов неросійських народів з мовою російською.

(2 З'їзд РСДРП, Москва, 1959, стор. 187). Ленін домагався прилучення неросійських соціалдемократичних партій до єдиної централізованої російської партії. Він хотів підпорядкувати робітничі організації різних народів Росії своєму російському центральному комітетові. Українська Соціалдемократична Партія послала була свого делегата на з'їзд Рос. Соціалдемократії в 1906 році, але до всеросійської соціалдемократії не приєдналась, бо хотіла зберегти свою незалежність. Ленін вів пропаганду за «злиття» робітників усіх народів царської Росії в «єдиних пролетарських організаціях — політичних, професійних, кооперативних, просвітних і т. д.» (том, 17, стор. 13). На ділі таке «злиття» вело б до переваги російської мови, бо царський уряд, хоч і дуже неохоче, дозволяв діяти російським робітничим просвітним, кооперативним та допомоговим організаціям, але українські організації суворо переслідував. В «злитих» многонаціональних робітничих організаціях, само собою, запанувала б російська мова.

Соціалістів неросійських, що обстоювали свої незалежні організації, Ленін ненавидів і називав їх «буржуазними націоналістами». З особливою ворожістю Ленін ставився до Української Соціалдемократії. Напр., він писав у 1914 р. до редакції українського соціалдемократичного місячника «Дзвін», що виходив у Києві:

«Мушу сказати, що проповіддю **відокремлення** українських робітників в особливу соціалдемократичну організацію я глибоко обурений». (Том 35, стор. 99).

Цей погляд Леніна на Українську Соціалдемократію не змінився і після революції 1917 р. В травні 1917 р. Петербурзький Комітет Укр. Соціалдемократії одержав від Центр. Комітету партії з Києва доручення: передати до комітетів двох російських соціалдемократичних партій — большевиків і меншевиків — лист, в якому писано про можливість співпраці в нових обставинах. З членом Петербурзького Комітету Української Соціалдемократії Сергієм Вікулом я був у секретаріатах меншевиків і большевиків, щоб передати згаданий лист із Києва. Незабаром прийшла відповідь від большевицького Центр. Комітету. Секретарка Леніна Єлена Стасова писала з доручення своєї партії, що большевики й надалі, як і перед тим, є проти національних організацій пролетаріату... Ленін добре розумів, що самостійні соціалістичні партії кожного поневоленого народу будуть боротися за визволення своєї країни, за незалежність своєї нації. Але неросійські соціалдемократи, підпорядковані «всеросійському» центральному комітетові, мусіли б слухати наказів згори і не брати участі в визвольній боротьбі свого народу.

Ленін виробив хитру тактику, щоб запаморочити наївних людей, охочих вірити демагогічним обітницям. В 1913 р. він писав:

«Соціалдемократи Росії повинні у всій своїй пропаганді обстоювати право всіх народів творити окрему державу або вільно вибрати ту державу, в якій вони хочуть жити». (Т. 16, стор. 507). Але поряд з цією «ліберальною» фразою Ленін додав, що його партія, визнавши право всіх народів Росії на самовизначення, сама буде оцінювати **«доцільність державного відокремлення тої або іншої нації в кожному окремій випадку»**. (Т. 16, стор. 518). Кожний зрозуміє що «механіку»: коли большевицька партія визнає самовизначення будьякої нації за «недоцільне» (невигідне для інтересів большевиків), то тоді ніяке всенародне голосування поневоленого народу за самостійність і його боротьба за власну державність не будуть визнані за оправдані. В пресі і в листах до своїх партійців Ленін виразно визначив свою позицію. Так, до большевика С. Шаумяна Ленін писав 1913 р.: **«Відокремлення зовсім не наш плян... Загально кажучи, ми проти відокремлення»**. (Т. 17, стор. 90). Щоб зберегти централізовану велику російську великодержаву, Ленін у своїй пропаганді твердив, що «централізована велика держава — це великий історичний крок... до соціалістичної майбутньої єдності всього світу»... Мовляв, шлях до соціалізму йде тільки через таку велику державу. (Т. 17, стор. 154). Щоб не розпалася єдина неділима Росія, котру сам Ленін називав тюрмою народів, він радив своїм партійцям формально визнавати право поневолених народів Росії на державну назалежність, «на політичне відокремлення». Одночасно «соціалісти поневолених націй повинні безумовно боротися за повну (теж і організаційну) єдність робітників народів пригноблених і поневолюючих». (Т. 18, стор. 206). Само собою, коли робітники поневоленої нації будуть боротися за «єдність» з робітниками держави-гнобительки, то відокремлення поневоленого народу було б неможливе. Цього Ленін і хотів своєю криводушною теорією і тактикою.

Після упадку царського режиму Ленін пускав у пропаганді ману, мовляв, він не бачить нічого злого, коли «Польща, Україна, Фінляндія відділяться від Росії». Казав, що хто буде проти відокремлення цих країн, «той шовініст». (Т. 20, стор. 277). Але поряд з тим Ленін заявляв напередодні захоплення влади його партією в вересні 1917 р.: **«Ми зовсім не хочемо відокремлення. Ми хочемо яко мога більшої держави, якнайтіснішого союзу якнайбільшого числа націй, що живуть у сусідстві з великорусами»**... (Т. 21, стор. 316). Хороший плян! Ленін хотів ще розширити Російську державу після упадку царського режиму. Він

писав про «добровільне» прилучення інших народів до Росії. А що робити з тими народами, що схочуть використати своє право на відокремлення після створення в Росії режиму «диктатури пролетаріату» (фактично тиранії компартії)? На це знайдемо у Леніна відповідь: таку націю треба вважати за «буржуазну» і проти неї большевицька партія має право вести «революційну війну». Уже в 1916 р. Ленін писав, що «то була б війна за соціалізм», за визволення других народів від буржуазії». (Т. 19, стор. 325). Тому Ленін послав «червону гвардію» в кінці 1917 р. проти України й Фінляндії, що створили свої незалежні уряди. В 1920—21 рр. російська червона армія захопила Кавказ і вела довгу криваву війну за панування Москви над народами Туркестану.

Советський Союз, проголошений в грудні 1922 р., був і є централізованою державою, в якій усі справи рішає центр. комітет у Москві. Не можемо вважати за «щире золото» фраз Леніна проти «великоросійського шовінізму». Це ж Ленін послав був в Україну в 1919 році румунського комуніста Християна Раковського, призначивши його на «прем'єра» Советської України. Раковський не хотів приймати доручення, казав Ленінові, що не знає України, її народу, звичаїв і т. д. На це Ленін цинічно зазначив, що Раковський мав би знайти між своїми предками «українську бабуню»... Мабуть Раковський такої рідні в Україні не знайшов, але покоровся партійній дисципліні і поїхав тероризувати український народ. Раковський, приїхавши в Київ у лютому 1919 р., проголосив, що українська мова потрібна тільки українській «буржуазній інтелігенції», і тому в Україні мусить бути «диктатура» російської культури й мови, як «пролетарської». Ленін знав про це знуцання над українським народом, але дивився на бешкетування російського шовінізму в Україні «крізь пальці». Тільки масові повстання в Україні проти накинутаго з Москви окупаційного режиму примусили Леніна змінити тактику супроти України. Він написав партійні резолюції, в яких радив російським комуністам-окупантам України навчитися української мови, і повторив свої давні фрази про «право» українського народу на відокремлення. Він писав про українських комуністів, званих «боротьбистами», що вони прямують до безумовної незалежності України, але, мовляв, «большевики не вважають цього за причину незгоди і розладу». І одночасно з тим Ленін писав у тайних листах, що треба прямувати «**систематично і неухильно до ліквідації боротьбистів**». (Ленинський Сборник, т. 35, стор. 93).

Ленін тільки під натиском обставин мусів дати деякі полегкості неросійським мовам під комуністичною диктатурою, бо цим

способом легше було провадити комуністичну пропаганду між неросіянами. Але своєї давньої мрії про «злиття» мов і націй Ленін не покинув. Ще перед революцією 1917 р. Ленін писав про «зближення», «асиміляцію» і «переміщування» народів і зокрема привітав русифікацію України. В 1913 р. він писав, що в промисловості й сільському господарстві України були сотні тисяч робітників, зайшлих із Московщини: **«Факт асиміляції великоросійського і українського пролетаріату несумнівний. І цей факт безумовно прогресивний».** (Т. 17, стор. 142). Ленін радів денационалізації українців, хоч знав, що під царським режимом українська мова була заборонена в школі, в урядах, в церкві, що преса українська терпіла гноблення цензури. Поневолення української мови й культури царським урядом, на погляд Леніна, приводило до «прогресу», до асиміляції українців з росіянами.

Російську мову Ленін ставив вище за інші. Ще за царського режиму він писав: **«І ми стоїмо за те, щоб кожний житель Росії міг навчитися великої російської мови».** (Т. 17, стор. 180). Бувши ворогом капіталізму, Ленін однак тішився тим, що при капіталізмі відбувалася денационалізація слабших народів на користь дужчих:

«Економічний розвиток капіталістичного суспільства показує нам в цілому світі приклади творення великих націй із ряду дрібних або на шкоду деяким дрібним, приклади асиміляції націй... Пролетаріат (тобто Ленін, що самозванно виступав іменем пролетаріату) не тільки не береться обороняти національного розвитку кожної нації, а навпаки, перестерігає маси перед такими ілюзіями, обстоюючи повну свободу капіталістичного обороту, вітає всяку асиміляцію націй». (Т. 17, стор. 146). Оттакий був з Леніна оборонець, рівноправности й розвитку поневолених народів!

І. Коляска засвоїв замолоду комуністичну «політграмоту», що малює Леніна, як «печальника» за трудящих і поневолених в цілому світі, і не поставився критично до комуністичної «агіографії». Писання і промови Леніна показують, що він був послідовним асимілятором. **«Пролетаріат (большевицька партія П. Ф.) — писав Ленін — піддержує все, що помагає стирати національні відміни, все, що нищить національні перегорожі, все, що робить зв'язок між національностями все тіснішими, все, що веде до злиття націй».** (Т. 17, стор. 146).

І. Коляска пише, мовляв, Ленін проголошуючи ССРСР, уважав цей утвір за «спілку рівних держав з правом кожної республіки відділитися за своїм вибором». **Про рівність і відокремлення не могло бути й мови.** Дійсно, Ленін проектував розшири-

ти права деяких республік, давши їм окремі «народні комісаріяти», але одночасно він мав страх перед ослабленням влади Москви. Однак він висловив надію: **«Роздріблення народних комісарятів і недовстача координації їх роботи з Московією має бути достатньо паралізована авторитетом партії»**. Компартія була і досі лишається строго централізована і її комітет у Москві рішає всі справи «союзних і автономних» республік. Це п. Колясці добре відомо. Однак він пробує в своїй книжці представити читачам Леніна як оборонця права України на відокремлення від Росії, і цитує його криводушну статтю «Україна», написану в червні 1917 року! Тоді Ленін, у боротьбі за владу, шукав прихильності всіх неросійських народів, невдоволених централізмом уряду Керенського, і обіцяв теж українцям «золоті гори». Але в грудні 1917 р. Ленін оголосив соціалістичному урядові Української Народної Республіки війну. Ленінова «червона гвардія» палила українські книги в Києві, нищила портрети Шевченка й Франка і розстрілювала громадян, що мали документи, писані українською мовою.

Читачеві п. Коляска пробує представити Леніна як виконавця «Марксової теорії для створення соціалістичного суспільства, щоб скасувати експлуатацію на основі рівних прав для всіх громадян». (Ст. 2). В тім то й річ, що Ленін не визнавав рівноправності громадян, бо всі права він зосередив у руках своєї диктаторської партії, фактично в руках кількох членів політбюро, і навіть в руках однієї особи-диктатора: **«Советська соціалістична демократія, — цинічно писав Ленін, — ніяк не суперечить диктатурі. Іноді волі кляси дає диктатор дійовий вираз»**. (Т. 30, ст. 444). Тому не має рації п. Коляска скидати вину на Сталіна, котрий, мовляв, відійшов від принципів політики Леніна: «сталінізм» і теперішня тиранія епігонів у Кремлі це логічне продовження «ленінізму».

Із книжки п. Коляски видно, що він уважає теорію Леніна про «злиття націй і мов» за згідну з теорією Маркса. Це чисте непорозуміння. Маркс у листі до Енгельса писав 20. 6. 1866 р. про засідання Ради Соціалістичного Інтернаціоналу в Лондоні, де один французький делегат пропонував «скасувати національності». Відповідаючи на цей проект «злиття націй», Маркс зазначив, що француз на раді говорив мовою, котрої не розуміли дев'ять десятих присутніх. При тому Маркс зробив натяк, чи не хотів французький промовець, через скасування національностей, їх прилучити до «зразкової французької нації». (Переписка Маркса і Енгельса, т. 3, стор. 328).

Теперішні ватажки КПСС знають демагогічну порожнечу писань Леніна про «право народів на відокремлення» і розуміють

суть теорії і тактики Леніна, що всяким способом намагався зберегти Російську великодержаву і російське панування в цій державі. Це добре зрозумів перший критик Ленінової «теорії національного питання» український соціалдемократ Лев Юркевич-Рибалка. В Женеві перед революцією 1917 р., Юркевич писав, що заяви Леніна «про необхідність оборони права націй на державне самовизначення потрібне йому тільки як демагогічне средство «для заспокоєння» поневолених народів, щоб вони дозволили російській велетенській державі без перешкод гнобити їх: «Нам обіцяють все, навіть самостійну державу, але тільки для того, щоб ми повірили ці облудним і нечесним обіцянкам і відмовилися навіть від права на свою соціалістичну організацію... Цей «інтернаціоналізм», що спирається на націоналістичну мораль сучасних «велетенських держав», справді може глибоко обурювати». (Часопис УСДРП «Боротьба», травень 1915 р., Женева). Це була пересторога українського соціалдемократа, щоб українці не слухали демагогії Леніна. На жаль, на Ленінський «гачок» піймалося багато людей в Україні і в цілому світі.

Із книжки п. Коляски видно, що він, навіть після побуту в Україні, не відрізняє ленінської ніби «інтернаціоналістичної» демагогічної «полови» від російського великодержавного «зерна» в політиці Леніна. Ленін, завзятий противник незалежних соціалістичних і комуністичних партій на території царської Росії і пізнішого ССРСР, розумів, що партія, створена на національній основі, може обороняти права своєї країни: це робить комуністична партія Югославії, теж комуністи румунські ведуть незалежну політику. Але КПУ, як «обласна організація КПСС» мусить виконувати всі накази Москви і ще й дякувати «старшому братові» за «допомогу» та прославляти Леніна, що створив в Україні колоніальний режим. Пора, давно пора розчарованим комуністам зрозуміти суть «ленінізму», що наробив страшної шкоди українському народові і приніс руїну в робітничий рух у цілому світі.

ОГЛЯД ПРЕСИ

ІВАН ПІДДУБНИЙ. СЛІДАМИ ЖИТТЯ

(Спогади й думки)

(Стор. 397, Вінніпер, 1970)

Книга п. Піддубного має такі розділи: Під батьківською стріхою. Моя Альма Матер. За веру царя і отечество. Дні надії й боротьби. У пазурях большевицьких тиранів. Нова Європа. У таборових державах. Ми відкриваємо Америку. Пересаджені квіти.

Книжка І. Піддубного — це панорама тяжкого минулого для тих, що пережили дві світові війни, революцію і панування большевизму на Україні та в інших землях. Автор — син незалежного селянина з Харківщини. Він зазнав біди в рідному селі і лишився сиротою в численній родині після смерті батька. В народній початковій школі він міг дістати від свідомих політично учителів книжки, заборонені російською цензурою, теж і «Кобзаря». Так він почав розуміти, причину біди й неволі і те, «чому наша земля стала не наша». Мобілізація до війська в 1915 р. не дала І. Піддубному кінчити нижчу сільськогосподарську школу. До армії він пішов уже свідомим національно і переконаним демократом. Бувши в старшинській школі в Пскові в Росії, він довідався в березні 1917 р., що цар Микола зрікся трону. Він описує дискусії в війську про політичні партії, парламентарний устрій і т. д. У Пскові знайшлося з півсотні людей, що любили українську пісню, а деякі з них говорили з невизначною надією про автономію. Коли дійшла звістка про Всеукраїнський Військовий З'їзд, котрий скликала Центральна Рада, то Піддубний, як делегат, рушив у столицю України. Він описує, як делегати з'їзду пильно прислухалися до промов Грушевського, Петлюри, Винниченка та інших, захоплені словами на українських прапорах за президією з'їзду: «В своїй хаті своя правда і сила і воля». В час з'їзду чув сотник Піддубний теж слова, що показували труднощі в будіванні вільної України.

Коли українські провідники кликали вояків, утомлених довгою війною, додержувати дисципліни, щоб не розпався фронт, то були такі «патріоти», що казали: «Хто хоче автономії, нехай воює за неї, а ми підемо додому»... Коли Центральна Рада почала формувати окремі українські частини, то І. Піддубний zorganizував свою сотню. Він був начальником охорони Печерської Лаври. Уже тоді спантелічені дезертири навідувалися до Печер, щоб перевірити своїми руками, чи мощі справжні...

Після упадку УНРеспубліки І. Піддубний залишився під большевицьким режимом. З великими труднощами пощастило йому закінчити агрономічну освіту. Про своє життя в режимі терору п. Піддубний подає багато фактів для дослідників тієї жорстокої доби. Людина лагідної вдачі, автор не хотів гостро критикувати діячів нашого відродження за їх помилки. Він хоче ті помилки зрозуміти... Прим., він пише про Мих. Грушевського: «Недавно він проміняв свою молоду хрещеницю-красуню Українську Народну Республіку на стареньку «мудру» науку. Він все шукав можливостей праці для рідного народу на рідній землі». Автор не показав помилки Грушевського в «історичній пропорції». Автор, порівнюючи славу-слід, що лишили по собі С. Петлюра і М. Грушевський, пише словами Біблії: «Хто витерпів до кінця, той спасений буде».

Є у споминах І. Піддубного про українсько-жидівські взаємини. Автор писав з добрим наміром поліпшити ті здавна наболілі стосунки, але це йому не вдалося в повності, хоч І. Піддубний щирий демократ і гуманна людина, що розуміє небезпеку расизму. Є в книзі непродуманість і неточність в цій справі. Йому здається, що росіянинові не так ганебно бути великодержавним націоналістом, як російському або українському жидові, що силою історичних обставин виріс на російській мові й культурі, приєднався до неї психологічно.

Шкода, що автор не дав наперед прочитати свого твору соціологові або людям, що працюють над поліпшенням взаємин між етнічними й національними групами.

Розділ «Нова Європа» надзвичайно інформативний для всіх, хто не пережив німецької окупації за другої світової війни. Здається, харківські події ніде так детально не описані, як у книзі п. Піддубного, від чого у читача кров холоне. Цей опис слід перекласти, дещо скоротивши та під уважною редакцією, на англійську або іншу світову мову. Від того була б користь для інформації про Україну та політику її гнобителів. У цій праці українська молодь на чужині, що вже не знає мови своїх батьків, могла б довідатися про східних і західних українців та німецьких окупантів від літа 1941 р. й далі. Розділ «У табо-

рових державах» в англійському перекладі дав би матеріал американцям про непродуману практику деяких міжнародних допомогових організацій (УНРА й ін.), що діяли коштом Америки і не вмiли охоронити людей від трагічних конфліктів.

Л. М.

НЕ СЛОВА, А ДІЛА!

Орган п. Миколи Лебеда «Укр. Самостійник» (липень—серпень 1970 р.) вмістив допис, із Філядельфії. Автор згадує книжку «Людської крові не змити», що вийшла в Києві з передмовою Олеса Гончара і містить статті різних авторів. «Укр. Сам.» пише про авторів київської книжки:

«Усі вони віддали свої мистецькі сили й почування на те, щоб в найпоганіший спосіб знеславити націоналістів-оунівців, приписати їм злочини, вбивства, знущання, вислужництво фашистам і ще багато іншого».

Відомо, що комуністична пропаганда дуже «вільно» ставиться до фактів. Ленін учив своїх партійців, що треба в боротьбі з противниками старатися викликати проти них «найгірші підозріння» (тобто всяким способом очорнювати, клеветати). Але про оунівців комуністичним пропагандистам дають матеріал писання самих оунівських авторів, і також публікації безсторонніх дослідників, яких ніхто не може підозрівати, що вони прихильники комунізму. Оунівець О. Шуляк у книжці «В ім'я правди», Роттердам, 1947 р., описав масові убивства, на Волині в час другої світової війни. Він писав, що убивства невинних людей робили «члени СБ (Служба Безпеки) за інструкціями Лебеда». Другий оунівець, М. Скорупський, писав у книжці «У наступах і відступах», Чикаго, 1961 р.:

«Братовбивства, доконувані бандерівцями, розідали український фронт». Матеріал про оунівський терор зібрав Кость Паньківський у книзі «Роки німецької окупації», Нью-Йорк, 1965). Та й багато людей, що бачили біснування «служби безпеки» на Волині, пам'ятають добре це організоване братовбивство, під керуванням п. Лебеда. Тому доводиться дивуватися непомалу, коли в «Укр. Самостійнику» пишеться ось як:

«Нечисленні індивідуальні проступки, виконані вояками УПА чи членами підпілля, були розглядані та карані судом; сваволі та безправства українське підпілля не терпіло».

Лебедівське «перо пише, як муха дише», в надії, що хтось тому фальшуванню повірить. Питання однак таке: чому оуні-

вєць Шуляк називає в своїй книжці М. Лебєдє «держимордою»? І чи не були злочинним безправством ганєбні убивства українських педагогів і студентів у Галичині, навіть членів ОУН, виконані з наказу Є. Коновальця перед 2 світ. війною? (Див. у К. Паньківського).

ХВАЛА ОКУПАНТАМ!

В «Укр. Самостійнику», вересень 1970 р., пише п. Р. Ільницький про «актуальні завдання». Він високо оцінює фіктивну «УРСР» і зазначає, що то «тяжко виборений і криваво заплачений твір таки самого українського народу». Р. Ільницький зовсім забув, що український народ створив і боронив свою незалежну державу, що звалася «Українська Народна Республіка». Це так вплинуло на московських большевиків-агресорів, що вони в 1918 році деякий час називали свій харківський «уряд» теж «урядом Української Народної Республіки».

Щоб підсилити свою тезу, мовляв, УРСР — це «твір» українського народу, п. Ільницький пише, що, «майже вся» партія укр. соц. революціонерів і «дві третини» соціалдемократів боролися за УРСР... Відкіль така фантастична статистика? В протоколі процесу діячів укр. соц. революціонерів у Києві 1921 р. стверджено, що в попередніх роках більше 80% командирів повстанських загонів, що билися проти російської окупації, належали до Укр. Партії С. Р. Невеличка група, що відкололася від Укр. Соц. Дем. Партії в січні 1919 р. і назвала себе «незалежною», теж виступила збройно проти «уряду УРСР», присланого в Україну з Москви. Отже де той український «народ», що «творив УРСР»?

В «Збірнику Справоздань» уряду УРСР з р. 1921 (Харків) написано, що в той час на нашій землі в червоній армії було 85% росіян! То вони **творили УРСР**, вони грабували наш край і довели Україну до страшного голоду і людодїства в 1921—1922 роках. Назву «УРСР» будуть згадувати з ненавистю дальші покоління українського народу так, як згадують чехи «Протекторат Богемія і Морава», створений під німецькою окупацією в 1939 р. І слід зазначити, що той Протекторат мав далеко більші права у внутрішній політиці, ніж теперішня «суверенна УРСР».

Після другої світової війни Москва створила так звану «Німецьку Демократичну Республіку» з комуністичним режимом і має на тій території своїх 20 дивізій. Чи лебєдівці й «державу

Ульбрихта», зняряддя російського імперіялізму, будуть називати «твором німецькогo народу»?

Р. Ільницький порівнює Українську Козацьку Республіку 17—18 вв. з теперішньою УРСР. Це глибоке нерозуміння справи. Навіть після поразки під Полтавою 1709 р. Україна мала свою територію, економічно відрубну від Московщини, своє шкільництво, власне судівництво, свою адміністрацію. До 1723 р. «Мала Росія» не платила ніяких податків для Московщини. Чи таке положення УРСР супроти Москви? Хрущов ствердив, що уряд «суверенної України не може без дозволу з Москви навіть міст збудувати на своїй території. Чи за цей «твір» боролася українська нація?

ЯК ЦЕ НАЗВАТИ?

«В столиці однієї європейської країни» (так для «конспірації» пишеться) відбувся «Великий Збір Українських Націоналістів» мельниківської течії (ВЗУН). Само собою, всі горобці на стріхах знають, де відбувся той «Збір». ОУНівці ніяк не можуть розлучитися з давньою термінологією, бо «збір» — це живцем взято у німецьких «вождів» («Заммлюнг», норвезькі фашисти писали «Саммлінг» і т. д.). Чи не знайшлося в українській мові щиронародного слова? На «ВЗУНі» і після ВЗУНу наговорено й написано великих слів велику силу, і все такі «політичні аксіоми», що нагадують відому «істину»: «вода мокра» або «сонце світить на небі»... Приміром, такий клич: «Україна спільне добро всіх її громадян». Цю формулу може взяти за свою навіть комуніст! Але — жарти набік, бо в звідомленні про ВЗУН є такі твердження, від яких кожній розумній людині стає моторошно. Мовляв, були «делегати на ВЗУН з Рідних Земель, які з огляду на безпеку не беруть особистої участі в його нарадах». Ці делегати «познайомились з текстом проекту тез і резолюцій ВЗУН, внесли до них свої замітки та пропозиції, які повністю були узглядені членами резолюційної комісії ВЗУН». («Укр. Слово», Париж, 6. 9. 70).

Хто знає режим, під яким живе Україна, той скаже: коли б були дійсно делегати з України на ВЗУН, то пошана до життя цих людей веліла б вождям ОУН мовчати про них. Бо треба знати: сама згадка про будьяких делегатів (дійсних чи вигаданих ПУН-ом) стане причиною погоні органів КГБ в Україні і дасть нагоду улаштувати процес про «змову буржуазних націоналістів». Можна згадати ще й «делегатів з України», з якими

знався Євген Коновалець, поки вони не привезли йому «пода-рунок»-бомбу.

Знаємо, що наші слова не переконають ОУНівських ватажків: їм потрібна саморекляма, крові й жертв нашого поневоленого народу їм не жаль. А цієї самореклями на ВЗУНі було хоч греблю гати:

«В складних ситуаціях ми виказали зрілість політичну. Ми дали правильну оцінку розвиткових тенденцій в Україні». (Там таки). Чи були «похідні групи ОУН» доказом політичної зрілості в 1941 р.? Знавши, що Гітлер іде в Україну, щоб зробити з неї колонію, ОУНівські «похідники» творили серед української людности ілюзії і викликали криваві репресії, особливо ж на інтелігенцію. ОУНівці пишуть про «власні сили, без чужої будь-якої допомоги» і т. д. Забули про «касу» адмірала Канаріса та інших добродіїв ОУН. І ці добрі молодці тепер хочуть «впливати на дальший хід подій на Рідних Землях» та помагати «визвольній боротьбі України» (6. 9. 1970). Знавши «подвиги» ОУНівців, масові братовбивства, агентурну службу Гітлеровій Німеччині, просякнення ОУН підсланими советськими агентами, українські патріоти на рідній землі скажуть: «Рятуй нас, Боже, від таких визвольників, бо ми без них ліпше дамо собі раду»...

ВЗУН написав послання до народів світу. Тут читаємо, що ОУН «провадила боротьбу проти всіх тоталізмів і диктатур, в тому і проти нацистської гітлерівської окупації України»... Мабуть автори цього маніфесту думають, що «народи світу» нічого не знають про орієнтацію ОУН перед 2 війною і в час війни. Є книга проф. Джона Армстронга, що вже вийшла двома виданнями в Америці: «Укр. Націоналізм» (англ. м.). Політики «народів світу» знайдуть у книзі Армстронга багато фактів, котрі суперечать самохвальству ОУНівців. Чи можна тоді ватажків ОУН назвати відповідальними людьми? Партія з такою «історією» як ОУН мусіла б сидіти тихо. Латинська приповідка каже: *Si tacuisses, philosophus mansisses.*

(Коли б ти був мовчав, то був би мудрий). Але самохвали не можуть мовчати.

НОВА «ГАМАКСОЙКА»

Католицький публіцист Осип Назарук створив це слово, пишучи про хаотичну роботу ОУН перед другою світовою війною. Гамакса — слово грецьке, значить віз. В античному світі гамаксами звали теж бойові вози з приробленими ножами біля коліс,

котрі різали все, що попадалося по дорозі. У Мюнхені «Шлях Перемоги» пише 22. XI. 1970:

«Поки з Москви не зробиться пустеля, не буде української незалежної держави. І хоч москалі співають — «Москва моя любімая, нікем непобедімая», ми твердо віримо, що ота «нікем непобедімая», як вибе її дванадцята година, дійсно обернеться в пустелю». Очевидно для роблення з Москви «пустелі» — «революційно-національну армію має творити політична організація (тобто — ОУН!) із повстанських формацій, які стихійно творитимуться на території України, та з українських старшин і вояків советської армії». (Там таки). Отакі «пустельні» пляни ватажків ОУНб. І тому з гордістю пишеться в тому ж числі «Шляху Перемоги»: «Ніхто не може відкинути ідей ОУН-АБН»... Передовик у цьому числі «Шл. Перемоги» закликає: «Треба організувати серед вільних народів товариства приятелів АБН»...

Питання: хто ж розумний схоче йти за цими безглуздими «ідеями»? Чи не ясно кожному, що нахвалками обертати цілі міста й країни в «пустелі» наші «гамаксойники» помагають усяким Шелепинам міцніше кувати кайдани диктатури? Напевно органи КГБ читають цю бовіжельну макулатуру з Цеппелінштрассе і ширять її хочби й у Москві, щоб знали мешканці міста, які «ідеї» мають Стецько і компанія. Ці загрози («дулі в кишені») показують українські недобитки гітлерівщини на еміґрації московським диктаторам в той час, коли в самій Росії шириться опозиція проти режиму диктатури і набирає все більшої сили. Чи не розуміють «неандертальці» з ОУН-АБН, що поки не впаде режим диктатури в Москві (а це не станеться без сили російського народу), то справа визволення всіх націй советської імперії лишиться нереальна? Угорщина, Чехословаччина, повстання в Східній Німеччині 1953 р. — сумні приклади. Пропаганда Стецьківського виробу — це просто «нахідка» для апарату КГБ, **безплатний подарунок**. Коли б майстри катівського ремесла в Москві були набожні, то мусіли б відправити молебень за здоров'я «прем'єра» з дати 30 червня...

Гамаксойники пишуть не тільки про ситуацію країн під комуністичними режимами, але й про «стратегію» боротьби з цим лихом: вони беруться теж вирішати великі питання міжнародної політики. Відомо, що уряд Західної Німеччини постановив зліквідувати наслідки другої світової війни, котру почав Гітлер. Соціалістично-ліберальний уряд Брандта визнав західний кордон Польщі по лінії Одри-Ниси. З погляду українського, цей німецько-польський договір має ту вигоду, що поляки менше будуть згадувати про своє «право» на західно-українські землі, котрі були до 1939 р. провінціями Польщі, і тому буде можли-

вість щирої польсько-української співпраці в боротьбі проти російського імперіялізму. Однак орган «Гамаксойки» з 1. XI. 70 закидає урядові Брандта «наївність, зраду вільного людства, глупоту, маккіявелізм»... Зовсім стилем і в душі «ідей» німецьких недобитків нацизму пише «Шлях Перемоги»:

«Промотором теперішньої (і не тільки закордонної) політики є колишній визначний лідер компартії Німеччини Венер. Канцлер Бранд також належить до лівих німецьких соціалістів»... Автор «Гамаксойки» навіть протиставляє Брандта покійному голові СПД К. Шумахерові, який «ненавидів москалів і комуністів». З цього виходить, що канцлер Брандт «любить» «москалів і комуністів»... Гамаксойські «патріоти» болять серцем за долю Німеччини під владою Брандта:

«Брандт і Венер — емігранти, які в минулому ніколи не виявляли особливого зацікавлення долею Німеччини. В уряді Брандта є і такі члени, що були лівими соціалістами або нацистами».

Це «базікання» просто взято із пропаганди так зв. «Націоналдемократичної Партії» Німеччини, що має свій орган «Солдатенцайтунг» і є під впливом «денацифікованих» гітлерівців. Гамаксойські писаки мусіли б знати, що в цивілізованому світі важить не минула партійна приналежність, а та позиція, яку займає людина **тепер**. Немало є українців на еміграції, що належали до компартії, але нині відреклися від комунізму. Теж Ернст Ройтер, (голова Берліну), відомі письменники — Артур Кестлер, Іняціо Сілоне, Андре Мальро, (член уряду де Голля), Джон Стрейчі (міністер в уряді Еттли) і багато інших були свого часу комуністами. Але ці люди зробили дуже багато в боротьбі проти комунізму, коли побачили фальшивість большевізму. Свого часу був «соціалдемократом» співробітник «Шляху Перемоги» Дм. Донцов, що пізніше почав ширити ідеї фашизму серед українців і продовжує цю непочесну роботу й досі. Отже — нехай гамаксойники пошукають «колоди» у власному оці...

Наприкінці слід пригадати писарчукам із Гамаксойки: їхня писанина доходить теж у канцелярії міністерств різних країн, і там спеціалісти східних справ читають і аналізують «ідеї» Стецькової АБН-ОУН та дають їм оцінку. Оцінка може бути одна: **примітивізм**. На жаль, від цього виходить теж шкода для репутації українського суспільства на еміграції взагалі. Тому у кожного розумного українця, котрому попадає в руки гамаксойська писанина, з'являється думка: Було б вигідніше для українців, коли б гамаксойські «скриби» лишилися неписьменними, бо не могли б чинити тієї шкоди, яку роблять тепер своєю убогою духом писаниною.

«Шлях Перемоги» нарікає, що поважна преса в світі не згадує про всяку метушню АБН-ОУН. Зрозуміла річ: поважні люди дивляться на ОУНівську «акцію» як на безглуздя, як на «bellua sine capite» (потвора без голови). Оцінка справедлива.

ВАТИКАН, ПАТРІАРХАТ І УКРАЇНЬСЬКА ЕМІГРАЦІЯ

Проект здобути для кардинала Сліпого титул патріярха Української Католицької Церкви знаходить багато місця в українській пресі. Є звичай у Римській Церкві давати титули своїм ієрархам навіть в країнах куди ієрарх не може добратися і виконувати свої духовні повинності, бо там немає християн або влада не дозволяє в'їзду. Тому ці ієрархи живуть постійно в Римі, але мають титули, напр. «єпископ Халкедонський», «єпископ Патарський» і под., як ієрархи «в краях невірних». Міг би папа надати теж кард. Сліпому титул патріярха. Але це йде проти інтересів Римської курії. В Римі ще від 15 віку пляновано приєднати до себе православний Схід. Після Берестейської Унії 1596 р. папа писав до тих русинів-українців, що прийняли унію з Римом:

«Мої русини, через вас надіюся повернути Схід». (O, mei Rutheni, per vos Orientem convertere spero).

В ході історії тільки частина українців прийняла унію з Римом, але в Ватикані є надія на навернення всього Сходу (включно з росіянами). Надавши кард. Сліпому титул патріярха, Ватикан викликав би проти себе гнів московських церковників-імперіалістів, і через те не могло б бути ніяких зв'язків між Ватиканом і московським патріярхом. Тому всі клопотання, протести, прохання до Ватикану, щоб змінив свою політику, даремні. «Рим промовив, справа скінчена» (Roma locuta, causa finita) — це відоме здавна правило.

Мусимо звернути увагу на лист кардинала Тіссерана до американської українки п. Клячко, котра йому послала книжку з описом акції українців-католиків в справі патріярхату. Кард. Тіссеран пише, що московський патріярхат створено в 1589 р. і вважає, що Україна мусить належати до цього патріярхату: «В історії Росії ніхто не думав ділити церковне тіло, зберігаючи єдність, як її встановили князі Великої, Малої і Білої Росії».

Кардинал мусів би знати, що Українська Православна Церква була до 1686 р. в юрисдикції патріярха Царгородського. Підкупом турецького уряду і натиском султана на Царгородського патріярха удалося Москві добитися передачі Української Церкви під владу московського патріярха. Коли кард. Тіссеран хва-

лить «князів Великої, Малої і Білої Росії», котрі створили «єдність» церковну, то він цим оправдує насильство, яке учинила Москва над українським народом, його духовенством в кінці 17 віку. Цим способом можна було б справдувати «єдність», котру учинив комуністичний уряд, що знищив Українську Автокефальну Православну Церкву, а після 1945 р. зліквідував теж і Українську Католицьку Церкву в Галичині та на Закарпатті.

Кард. Тіссеран уважав за потрібне пояснити українцям, що вони мали б називати себе русинами, бо мовляв, назва Україна «появилася в часи Мазепи». Це не так, бо політична назва України, що охоплює всі землі, заселені українським народом, є в звітженні шведських дипломатів, котрі вели переговори з українським урядом у Чигирині в 1656 р. Тоді український уряд поставив домагання, щоб шведи визнали йому «право на всю старовинну Україну або Русь аж до Висли» (*Ius totius Ucrainae antiquae vel Roxolaniae usque ad Vistulam*) (Архив Юго-Западної Росії, ч. III, т. VI, Київ, 1908 р.).

В 1655 р. писав славний чеський учений і політик Я. А. Коменський, що жив тоді в Польщі: «Наша Польща вся горить війнами . . . , не згадаю про дальші країни — Литву та Україну» (*Polonia nostra tota bellis ardet . . . Tacebo de remotioribus oris Lithuania et Ucraina*). (Кореспонденція Коменського, Праці Чеської Академії Наук, Прага, 1892 р.). Назва «Україна» зустрічається в літописах уже в 12 віці, а народна пісня знає тільки цю назву: «За тобою, Морозенку, вся Вкраїна плаче» . . . , «Іхав козак з України» і т. д. Кардинал Тіссеран, член Французької Академії Наук, знає, що багато країн і народів міняли свої назви протягом століть, кидали старі і приймали нові: румуни, італійці, французи, а в Африці знаходимо такі новотвори як «Танзанія». Одна велика країна взяла назву від імени ученого італійця, що описав її вперше: Америка — від Америго Веспуччі. Але трудно вгодити упередженим людям, що з мотивів політичних ідуть на компроміс навіть з гнобителями релігійної свободи.

Ватикан має широкі пляни «навернення Сходу» на католицтво. Йому не вигідно дражнити московських шовіністів «українським сепаратизмом», бо тоді (так думають у римській курії) не буде можливості говорити з Москвою. Само собою, плян Ватикану зовсім фантастичний, бо московські церковники (вони і раніше й тепер були в тісній залежності від світської влади) вважають Москву за «Третій Рим». Лист кард. Тіссерана показує, що Ватикан з своєї позиції до «єдиної неділивної Росії» не хоче зійти і не зійде. Тому даремні заходи українських католиків, прохання, благання і мобілізація фінансів для здобуття титулу патріярха для кардинала Сліпого.

Поширена на еміграції пропаганда за мобілізацію фінансів на патріярхат творить серед українських католиків надії, мовляв, патріярший титул можна в Римі «купити» . . .

А. Парно (Париж)

УКРАЇНЬСЬКА СОЦІЯЛІСТИЧНА ПАРТІЯ НА МІЖНАРОДНОМУ ФОРУМІ

24—26 жовтня 1970 р. у домі Французької Соціалістичної Партії в Парижі відбулися наради різних органів Соціалістичного Інтернаціоналу. Під керуванням Голови Соціалістичного Інтернаціоналу Бруна Піттермана відбулося засідання Бюро Соціалістичного Інтернаціоналу. 25 жовтня Студійна Група для питань Сходу Європи мала свою чергову конференцію. Окрім того, спеціальна комісія займалася розглядом положення жидівської меншости в ССРСР, де вона знаходиться під особливим натиском російського великодержавного шовінізму. Українським делегатом був д-р Богдан Феденко, секретар Української Соціалістичної Партії для міжнародних справ.

На Конференції Студійної Групи для справ Східної Європи відбулася широка дискусія про ситуацію в ССРСР і події в країнах Сходу Європи взагалі. Бруно Калніш (Латвія) мав доповідь про опозиційний демократичний рух в ССРСР і згадав при тім факти опозиції комуністичному режимові в Україні. В дискусії виступав Б. Феденко і дав огляд історії демократичної опозиції на Україні. Він висловив надію, що розвиток подій поведе до активної співпраці опозиційних рухів різних народів, як це показує «Програма демократичного руху Советського Союзу». Делегат УСП на фактах показав вагу опозиції шовіністичній політиці Москви в Україні.

В Конференції Студійної Групи для справ Східної Європи взяли участь: Голова Соціалістичного Інтернаціоналу Б. Піттерман, генеральний секретар Соц. Інтернаціоналу Ганс Янічек, Робер Вердіс, секретар Французької Соціалістичної Партії для міжнародних справ, Карл Чернец (Австрія), Г. Е. Дінгельс, делегат Німецької Соціалдемократичної Партії, та багато інших представників від соціалістичних партій різних країн.

Б. Феденко мав розмови з головою Соц. Інтернаціоналу Піттерманом та секретарем Янічком і при тім повідомив їх про заплановане Центральним Комітетом УСП святкування 80-ліття організованого українського соціалістичного руху. Делегат УСП був запрошений на прийняття, улаштоване для учасників Конференції Французькою Соціалістичною Партією.

А. П.

СВЯТО 80-ЛІТТЯ ОРГАНІЗОВАНОГО УКРАЇНСЬКОГО СОЦІЯЛІСТИЧНОГО РУХУ В ПАРИЖІ

Визначні представники Французької Соціалістичної Партії і професійної спілки Форс Уврієр на прийнятті УСП в Парижі

Українська Соціалістична Партія улаштувала 20 листопада 1970 р. прийняття для членів Головної Управи Французької Соціалістичної Партії і Професійної Спілки Форс Уврієр, з нагоди 80-ліття організованого українського соціалістичного руху.

Від Французької Соціалістичної Партії прибула на ювілейне прийняття чотирохчленна делегація її Головної Управи в супроводі співробітників. Делегацію очолював Андре Ле Флок, скарбник Французької Соціалістичної Партії.

Делегатами Професійної Спілки Фрос Уврієр були — А. Трібіє і А. Феш, федеральний секретар, заступаючи генерального секретаря Спілки Форс Уврієр Андре Бержерона, що був в подорожі.

Склад делегацій був узгоджений попередніми переговорами між УСП і названими організаціями, які від УСП вела Ніна Феденко, що займалася підготовою свята.

11 липня 1970 р. поширена Конференція ЦК УСП в Парижі постановила гідно вшанувати 80-ті роковини зорганізованого українського соціалістичного руху.

20 листопада 1970 р. в приміщені, оздобленому фотокопіями документів з історії українського соціалістичного руху, гостей зустрічали представники УСП. Д-р Богдан Феденко, секретар для закордонних зв'язків ЦК УСП, вітав приятелів українського соціалістичного руху іменем УСП. Гості з великим зацікавленням оглядали документи з історії українського соціалістичного руху: деякі з них були на міжнародній виставці в Брюсселі р. 1964, що була улаштована з нагоди 100-ліття Соціалістичного Інтернаціоналу. На виставці в Парижі були між ін. такі експонати: «**Страйкуйте**» — заклик Харківського Комітету РУП р. 1903, проклямація РУП «**До народних учителів і учительок**» з 1904 р., брошура Лесі Українки «**Царі, Пани і Люди**», видана в Женеві 1903 р. (під псевдонімом С. Д.), видання Михайла Драгоманова, Льва Юркевича, перші українські соціалістичні часописи й інші матеріали.

Французькі тексти, добре зроблені старанням Галини Тріше, поясняли гостям зміст виставлених документів з історії українського соціалістичного руху. При звуках українських мелодій

ювілейним гостям подано різні українські закуски, страви й ласощі, приготовані заходами членів Комітету Українського Соціалдемократичного Жіноцтва в Парижі, включно з нашим борщем.

На прийнятті д-р Богдан Феденко у ювілейній промові подав гостям огляд історії українського соціалістичного руху, почавши від його попередників і до заснування українських соціалістичних партій (перша між ними була Українська Радикальна Партія, створена у Львові 5 жовтня 1890 року) та до проголошення Української Народної Республіки в 1917 р.

Особливу увагу промовець звернув на зв'язки між українським і французьким соціалістичним рухами та на діяльність українських соціалістів в Соціалістичному Інтернаціоналі (Сергій Подолінський в 1872 р. — перший українець, що був на Конгресі Соціалістичного Інтернаціоналу в Гаазі).

Промовець згадав зокрема про участь делегації Української Соціалдемократичної Партії в міжнародному конгресі соціалістичних партій в 1923 р. в Гамбурзі, де був відновлений Соціалістичний Інтернаціонал після першої світової війни. До делегації належали: Ісаак Мазепа, Панас Феденко, Осип Безпалко, Борис Матюшенко і Ольгерд Бочковський.

Звертаючись до сучасної ситуації України під комуністичним режимом, Б. Феденко підкреснув вплив ідей демократичного соціалізму на нашій батьківщині, подібно до ширення соціалдемократичних ідей в інших країнах, що перебувають під комуністичною диктатурою.

Після промови розвинулася жвава дискусія, в якій представники УСРП дали своїм гостям інформації про Україну і відповідали на різні питання. При тому учасники прийняття одержали французькою мовою короткий нарис історії українського соціалістичного руху.

Член ЦКУСП і представник України в Раді Міжнародного Центру Вільних Діячів Професійного Руху на чужині, Афиноген Парно, займався на прийнятті членами делегації Професійної Спілки Форс Увр'єр. Дискусію з української сторони оживляли особливо проф. Михайло Рибалка і п. Олена Рішар.

Від секретаря Соціалістичного Інтернаціоналу наспіла телеграма з Лондону:

«Нажаль, не можу прибути на ювілей 30-ліття Української Соціалістичної Партії. Палкі привіти від Соціалістичного Інтернаціоналу, оцінюючи історичну роль, яку ваша партія грала в інтересі демократії, соціалізму і свободи. Ганс Янічек, генеральний секретар Соціалістичного Інтернаціоналу».

Ця ювілейна зустріч дала приятелям українського соціалістичного руху і представникам УСП нагоду зміцнити взаємне порозуміння й дружбу.

Після ювілею до секретаря ЦК УСП для міжнародних зв'язків Б. Феденка прийшов лист від Головної Управи Французької Соціалістичної Партії з подякою за дружнє прийняття і з бажанням успіху УСПартії в її праці для добра українського народу.

УКРАЇНЬСЬКА ДЕЛЕГАЦІЯ НА КОНФЕРЕНЦІЇ ФРАНЦУЗЬКИХ СОЦІАЛІСТІВ

17—18 жовтня Французька Соціалістична Партія мала свою позачергову Загальну Конференцію в Бонді біля Парижу. УСП одержала від французької Соціалістичної Партії запрошення прислати своїх делегатів на цю конференцію, як гостей. Богдан Феденко, секретар УСП для міжнародних справ, і Ніна Феденко, секретар Комітету Українських Соціалдемократичних Жінок, були на цій конференції. Французька Соціалістична Конференція обговорила справи внутрішньої політики Франції, особливо свою тактику на виборах до органів місцевого самоврядування, що відбудуться в березні 1971 р. Французькі соціалісти мають сильні позиції в сільських і міських управах: значне число великих міст має соціалістичних «мерів», напр., у Марсеї, в Аррасі, у Ліллі і багато інших. Делегатів УСП запрошено на прийняття, улаштоване мером міста Бонді і на обід з провідниками Французької Соціалістичної Партії. В товариських розмовах з діячами Французької Соціалістичної Партії представники УСП обговорили різні питання, що цікавлять обидві партії.

НОВЕ ВИДАННЯ УСП

В жовтні 1970 р. вийшов Інформаційний Листок ЦК УСП під ч. 7/70 — 3. В цьому Інф. Листку, виданому світовими мовами, зібрано факти про Леніна як теоретика, ідеолога і організатора терору. Інф. Листок розіслано до урядів, до преси і визначних політиків вільних країн.

ПЕРЕСТОРОГА

Центральний Комітет Української Соціалістичної Партії остереігає українське громадянство перед особами, що безправно користаються листовим папером Української Соціалістичної Партії і таким чином вводять в облуду непоінформованих людей, ви-

даючи себе за членів УСПартії. Ці особи: Іван Лучишин, що був 29. 9. 1967 р. позбавлений членських прав в Українській Соціалістичній Партії за писання статей для бандерівських радіопередач українською мовою в Мадриді; Спиридон Довгаль і Степан Ріпецький, позбавлені членських прав в УСП 10. 10 1967 р. за співпрацю з фашистівськими організаціями.

Названі особи не є членами УСП і не мають права покликатися на приналежність до Української Соціалістичної Партії.

Однак названі особи безправно затримали касу УСП, партійні документи, разом з партійним папером, і не вернули цих речей навіть тоді, коли цього вимагала Головна Контрольна Комісія УСП.

Як ствердив організаційний референт ЦКУСП в заяві з 21 листопада 1969 р., названі люди зловживанням партійного паперу пішли «на шлях шахрайства й обману», а загарбавши партійну касу і безправно затримавши партійні документи УСП, учинили зпроневірення.

Тому всі заяви панів Лучишина, Довгала та Ріпецького, де вони виступають «іменем УСП», — це грубий обман, що ширять баламутство. Українська Соціалістична Партія не може нести ніякої політичної чи моральної відповідальности за виступи згаданих панів.

Квітень 1970 р.

**Центральний Комітет
Української Соціалістичної Партії**

**ВІД ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ
УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ.
ІВАНА ЛУЧИШИНА ЗАСУДЖЕНО
КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ**

Кримінальний Апеляційний Суд в Цюріху затвердив 9 листопада 1970 р. присуд Окружного Суду з 10 грудня 1969 р. на інж. Івана Лучишина.

Пана Лучишина засуджено на грошову кару, на оплату судових коштів і на запис в реєстр караних осіб, за клевету й різного роду очорнювання, що він кинув на відповідальних діячів Української Соціалістичної Партії — д-ра Богдана Феденка і п. Ніну Феденко.

Ще в вересні 1967 р., рішенням ЦКУСП, п. Лучишина позбавлено приналежности до УСП за співпрацю з бандерівською радіоредакцією в Мадриді та за інші вчинки, суперечні програмі й статутіві УСП і ворожі етичним засадам українського соціалістичного руху.

І. 2. 1971/

На питання громадян про причини занепаду УНРади відповідаю: Алькоголік Микола Лівіцький та інші його однодумці змовилися в 1967 р. прийняти до УНРади партію М. Лебеда/ОУНЗ/. Вони надіялися на матеріальні вигоди. М. Лівіцький ще перед 6 сесією УНРади в р. 1967 робив мені натяки, що треба шукати фінансових засобів для УНРади "з інших джерел". Дятого він закликав до УНРади партію М. Лебеда. Фракція Укр. Соц. Партії протестувала проти вступу ОУНЗ до УНРади і перестерігала, що така "консолідація" з партією братовбивника М. Лебеда доведе УНРаду до руїни. Однак надії на вигоди, обіцяні від ОУНЗ, затуманили розум і совість теж С. Довгала й І. Лучишина, тодішніх членів фракції УСП, хоч вони й голосували проти вступу ОУНЗ до УНРади і підписували протест УСП. Ці два інваліди й собі прилучилися до "консолідації" з М. Лебедем, держимордою Волинських лісів і "героєм" школи Гестапо в Закопаному/1939-1940/.

Але незабаром прийшло "похмілля": надії на вигоди пропали, "консолідація" з братовбивниками не дає нічого. В своїй пресі ОУНЗ підіймає на глум ідею УНРеспубліки.

Після цього, прихильники "консолідації" з ОУНЗ почали писати, морляв, лебедівці "затаїли" свої наміри зруйнувати УНРаду. Пишуть свідомо явну неправду. Бо члени ОУНЗ в березні 1967 р. прилюдно заявляли, що УГВР далі буде діяти, і що М. Лебедь "особа визнана і працює"... Само собою, лебедівці почагають тим, що їх слухають. Так, через нерозум і надії на вигоди одних і інтригами других, у фракціях УНРади настали роздори, "війна всіх проти всіх".

Щоб "виправдати" свою "консолідацію" з партією М. Лебеда, С. Довгаль та І. Лучишин поширили в літі 1967 р. ганебну клевету на противників "згоди" з братовбивниками. Тоді І. Лучишин ще мріяв бути "контролером" неконтрольованих фінансів, а С. Довгаль сподівався, що лебедівці дадуть субсидію на "Проблемс", бо американці припинили субсидію на цей журнал, де формальним редактором був С. Довгаль. За це безсовісне очорнювання швейцарський кримінальний суд визначив сувору кару на головного сіяча клевет - Ів. Лучишина. Про моральний рівень п. Лучишина свідчить те, що він став кореспондентом бандерівської радіо-редакції в Мадриді, куди, само собою, не міг писати в душі, прихильному до народоправства: нажива цей "заповідь найвища" для І. Лучишина. Пан Ст. Ріпецький/Нью Йорк/ перед 6 сесією УНРади був завзятим оборонцем "консолідації" з партією М. Лебеда. Він був тяжко огірчений спомином Микити Косаківського про "льойтнанта Вільного"/М. Лебеда/, що був начальником Гестапівської школи для ОУН у Закопаному 1939-1940 рр. Само собою, людяні такого низького політичного й морального рівня не мають належати до УСП, до руху демократичного соціалізму. Вони своєю безпринципністю допомогли темним, злочинним елементам руйнувати і знеславлявати українське громадське життя, що творилося на демократичних основах.

Укр. Соц. Партія не може відповідати за те безладдя, що вже не один рік панує на Дахауерштр. 9, в Мюнхені. Щедрі пожертви патріотів ці бездіяльні, хоч "титоловані" люди проїли. Вони не вміли створити навіть пресового органу, хоч Позика Визволення дала була великі суми. Нарешті ці нездари хотіли користатися фондами з ласки чужих. Чи вони достойні репрезентувати чисту ідею Української Народної Республіки? Аджеж політика не шахрайство, не клевета на чесних патріотів: політика - це велика моральна відповідальність, і жертвенність. Ми певні: ідея УНРеспубліки живе й житиме в українському народі, всупереч акції руїників-"вождів" і наперекір безхребетним, бездіяльним поплентачам, що втратили політичний розум, совість і честь.

Лист до полковника Армії Української Народної Республіки

Поважаний Пане Полковнику,
 Розумію Вашу турботу за політику української еміграції. Як казав Ісаак Мазепа: "Політику роблять люди". Він часто нарікав на "безлюддя", на непідготованість наших емігрантів до розумної і чесної політики. Коли до політики беруться люди ідейні, діяльні, тоді є надія на успіх. Бо тоді навіть незгідні в поглядах можуть порозумітися, знайти компроміс. А що робити, коли Ваші партнери зовсім не джентлмени, мають надумці тільки свої матеріальні інтереси і для того йдуть на згоду з ворогами ідеї, в даному разі - ідеї УНРеспубліки? І ці безпринципні люди пробують очернити противників "консолідації" з братовбивниками найганебнішим способом?!

Ви пам'ятаєте, що Микола Лівіцький свого часу постарався вернути ОУНМ в УНРаду, хов знав, що ця група є ворожа до ідеї УНР, має свою "УССД". Тепер ОУНМ заявляє про свою "нейтральність" у тій колотнечі, що вже від 1967р. відбувається на Дахауерштр. 9. ОУНМ хоче скликати "конгрес політичної думки"...

М. Лівіцький, всупереч нашим протестам, прилучив до УНРади лебедівців 1967 р. і намовляв теж бандерівців до "консолідації"..

Кожному мусить бути ясно: обороняти ідею УНРеспубліки можуть тільки люди, вірні цій ідеї. Інакше буде, як у байці про Лебедя, Щуку і Рака.

Ви пишете, що я мав би з'явитися на сесії УНРади, бо мої "протести на 6 сесії як пророчі збулися".

Але - в якій ролі я міг би прийти в те розсварене товариство, в якому перебувають особи, карані кримінальним судом за клевету, дифамачію, очорнювання і т.д./Іван Лучишин і його "свідок" С. Довгаль/? Чи це була б мені "честь" - засідати з судово караними злочинцями, або з делегатами організатора братовбивства в Україні - М. Лебедя?

Треба нарешті зрозуміти: М. Лівіцький, С. Довгаль, І. Лучишин та інші, що пішли на "консолідацію" з партією братовбивника М. Лебедя, взяли на себе відповідальність за невинно пролиту українську кров. Бо той, хто замовчує злочини, покриває їх, є відповідальний за них. Не вірю в оздоровлення, бо деморалізація зайшла надто глибоко. Запанувало безголов'я: бездіяльні інгаліди не розуміють, в яке багно вскочили через свою "консолідацію" з ворогами ідеї УНРеспубліки. Не розуміють, що своєю погонєю за вигодами дали зброю противникам ідеї УНРеспубліки зневажати ідею української демократичної державності. Від спілки людей доброї волі з тими, що для лакомства нещасного пішли на "консолідацію" з братовбивниками, ворогами ідеї УНРеспубліки, не настане оздоровлення. Навпаки: і люди чесні, в товаристві несовісних "шукачів щастя", будуть знеславлені. Маю книжку: "На руках Бандери Українська кров", видання ОУНМ р. 1941. Імена українців, закатованих "Службою Безпеки" М. Лебедя. Це все з н а в М. Лівіцький, але взято доводив у 1967р., що лебедівців треба прийняти до УНРади! Згода: наша повинність рятувати ідею УНРеспубліки. Але чи це можливо з тими, що стали поплентачами ворогів нашої ідеї і, щоб "виправдати" свою "консолідацію", почали підлу кампанію проти незгідних з такою убогою "політикою" патріотів УНРеспубліки?

ОУНівці ждуть недалекого вже вимирання тих, що словом і ділом боролися за УНРеспубліку. Тоді вони виступлять під своєю "фірмою": УССД або навіть УРСР...

Проте, компромітація поплентачів не може знищити ідеї УНРеспубліки.. Є на чужині активна група патріотів, що не дасть чистої ідеї УНРеспубліки на погали братовбивникам, вождистам усякої масти та їхнім безхребетним поплентачам. Наша ідея народоправної України, заснованої на засадах людяности, волі і братерства, живе в Україні і житиме вічно. Імена братовбивників та їхніх поплентачів підуть у небуття з вічною ганьбою.

Охоронити ідею Української Народної Республіки "від усякої скверни" - це головне завдання розумних і чесних українців.

Проф. Д-р. Панас Феденко

Управа Спілки Письменників Франції, заснованої 1838 р. з почину великого письменника Оноре де Бальзака, прийняла в члени д-ра Богдана Феденка за його французький роман "ТАОРМІНА", виданий під псевдонімом ТЕОЛОР ДЕНК в Парижі, 1970 року.

Два члени Спілки Письменників Франції внесли пропозицію прийняти до Спілки д-ра В.Феденка, з уваги на високий літературний рівень його роману "ТАОРМІНА".

Богдан Феденко/Теодор Денк/- це перший українець, прийнятий в члени славної організації французьких письменників, до якої належали в минулому і належать нині найвизначніші літературні сили Франції:

Бальзак/1799-1850/ був другим з черги головою Спілки. Бальзак заприятелював з графинею Свою Ганською, власницею маєтності в Верхівні на Україні, і це повело Бальзака в Україну в 1847 р. Він був очарований Києвом і в Верхівні писав свої твори. В Україні він одружився з Ганською 1850 р. Третім президентом Спілки Письменників Франції був В. Гюго/1802-1885/. Президентами цієї Спілки були теж - Еміль Золя/1840-1902/, Франсуа Моріак/1885-1970/ та багато інших визначних діячів французької літератури. Членами Спілки були м. ін.: Александр Дюма-батько й син/1802-1870 і 1824-1895/, письменниця Жорж Занд/1804-1876/, Ті де Мопассан/1850-1893/, Анатоль Франс/1844-1942/, Жозе-Марія де Ередія/1852-1905/, теж і композитор Ектор Берліоз, філософ Анрі Бергсон, президент Французької Республіки Ремон Пуанкаре, генерал М.Веган та ін.

До цієї Спілки належать всі члени Французької Академії, найвизначніші сучасні письменники французької мови. Так, членом Спілки є поет Леопольд Сенґор, президент Сенегалу, та Джулієн Грін, американець: вони обидва пишуть французькою мовою. Гріна вибрано в червні 1971 р. у Французьку Академію. Спілка Письменників Франції-це традиційна інституція французької літератури, її престиж сягає далеко за границі Франції.

Роман Б.Феденка "Таорміна", за що автора прийнято в Спілку Письменників Франції, дуже прихильно оцінила критика. Андре де Віссан, відомий літературний критик, цитує в статті "Таорміну" і називає цей твір "гарним романом". Інші критики писали, що "Таорміна"- "високоякісний роман": "Гарний роман, що його успіх віщує ті досягнення, які напевне будуть мати твори, котрі готує автор"... "Захоплюючий роман"/"Л'Індепандан"/. " У вас залишиться рафінований присмак, притаманний гарному романові"/"Ля Нувель Репюблік"/. "Це надзвичайний талант оповідача, що захоплює вас від першої до останньої сторінки"/"Сюд-Уест"/ і т.д.

Коли д-р Богдан Феденко в кінці травня 1970 р. приїхав у Бордо, на запрошення товариства ім.Аристиди Бріяна, то місцева преса кілька днів писала про перебування письменника в цьому старинному місті. На прийняття, влаштоване для автора "Таорміни" Товариством Бріяна, з'явилися визначні представники місцевого суспільства. Багато присутніх просило у автора дати автограф для його роману.

Після привітання, висловленого представником Товариства Бріяна, промовляв автор "Таорміни". Його промова була видрукована на видному місці в пресі. Богдан Феденко згадав заслугу Аристиди Бріяна, видатного французького міністра закордонних справ, що планував після першої світової війни об'єднання Європи. Далі промовець згадав факти з історії міста Бордо, його культурну традицію. При тім автор "Таорміни" цитував Авзонія/310-393/, визначного письменника з Бордо, що в своїх творах дав поетичний опис міста і його мешканців, в римських часах. Автор зазначив, що герой роману "Таорміна" Мартіняк має прізвище відомої родини адвокатів з минулого століття в Бордо.

На прийнятті в Товаристві Бріяна автор "Таорміни" мав дружні розмови з представниками громадянства м.Бордо на різні теми.

Д-ра В.Феденка з дружиною прийняв у себе супрефект Аквітанії, сам визначний письменник, що високо цинить літературну творчість автора "Таорміни".

Богдан Феденко готує до друку два дальші романи для французького видавництва.

У Б О Ж Е С Т В О - П О Л І Т И Ч Н Е І М О Р А Л Ь Н Е

/ З приводу нової кризи в УНРаді /

22.5.71 президія УНРади постановила скасувати рішення 6 сесії УНРади про включення партії М.Лебеда/ОУНз/ до УНРади. Член ОУНМ п. Я.Маковецький протестував проти цієї постанови і зрікся головства в УНРаді.

Так неславно завершилася політика "консолідації", яку загіяно з почину п.М.Лівицького в 1967р. Фракція Укр.Соц.Партії передбачала, що "консолідація" з ворогами ідеї УНРеспубліки тільки поглибить роздор в українському суспільстві. В Заяві Фракції УСП з 21.3.1967 р. писано: "Фракція УСП на 6 сесії УНРади констатувала, що ОУНз-ЗПУГВР має великі неконтрольовані фінансові засоби, про котрі українське суспільство нічого не знає, і через те вступ ОУНз до УНРади неминуче зробить кінець політичній незалежності УНРади. Під час сесії УНРади вияснено, що так зване ЗПУГВР, пославши свою прибудівку - ОУНз - до УНРади, зовсім не збирається себе ліквідувати, а пропонує "розділити компетенції" між УНРадою та ЗПУГВР і "координувати" їх діяльність"...

Тодішні члени фракції УСП - С.Довгаль та І.Лучишин, ухвалили постанову про вихід із УНРади. Незабаром, поласившись на вигоди, приєдналися до "консолідації" з партією М.Лебеда, організатора масових братовбивств в Україні в час другої світової війни.

Щоб "виправдати" свою "консолідацію" з лебедівцями, пп.Лучишин і Довгаль поширили найчорнішу клевету на провідників УСП-протівників братання з братовбивниками. Швейцарський Окружний Суд у Цюриху засудив і покарав автора клевет-І.Лучишина рішенням з 10 грудня 1969 р. Його записано в реєстер судово караних осіб. Це був теж засуд і на його лже-свідка - С.Довгалья.

УСПартія не має нічого спільного з тими, що пішли на коляборацію з ОУНз-партією М.Лебеда, в надії на вигоди для себе: пп.Лучишин, Довгаль, С.Ріпецький-оборонці цієї гнилої "консолідації" - до УСП не належать.

Тепер кожний бачить наслідки безглуздої "політики" пп.Лівицького, Довгалья, Лучишина: УРДП і УНДО розбилися на два ворожі табори. Заколот і зневіра поширилися в українському громадянстві, що шанує ідею української демократичної державности і славну традицію Української Народної Республіки.

Головний ініціатор "консолідації" з Партією Гестапівського команданта в Вишкільній Сотні ОУН/рр.1939-1940/ -М.Лебеда - М.Лівицький, коли побачив, куди завела ця убога "політика", пробував, без сорема, скинути вину за вступ ОУНз до УНРади на рішучих противників братання з братовбивниками, на людей незалежних і незамішаних в будьяких чорних ділах. М.Лівицький писав у своїй "Меті", ч.2., 1969 р.: "Справжнім винувником прийняття ОУНз до УНРади є ніхто інший як сам проф.Феденко"... І цей цинік без чести й поваги хоче грати роль в українському громадському житті?!

Погоня за вигодами, яких сподівалися пп.Лівицький, Лучишин, Довгаль і подібні "шукачі щастя", від "консолідації" з ворогами ідеї Української Народної Республіки, завела цих поплентачів "під дурного хату".

Це безголова стверджує давня народна мудрість: "Д о б у л а в и т р е б а г о л о в и". Додамо й другу приповідь: "Брехнею ввесь світ пройдеш, та назад не вернешся"...

Пп. М.Лівицький та інші його одностудці показали своє політичне й моральне убожество: вони перше хвалили лебедівців як достойних партнерів і ганьбили противників "консолідації" з братовбивниками як "ворогів народу". Коли переконалися, що надії на вигоди від коляборації з лебедівцями марні, то скидають вину за руїну на інших... Банкрутство цих несвісних політиканів не може знищити великої ідеї УНРеспубліки, яку творили і за яку умирали борці за волю народу. Імена убогих духом поплентачів, безчесних клеветників, зостануться навіки вкриті ганьбою. НЕУАЙ ЖИВЕ УКРАЇНЬСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА! Панає Феденко. Червень, 1971 р.

ВІДГУКИ НА НАШІ ВИДАННЯ

«Міжнародна Соціалістична Бібліографія» (International Socialist Bibliography), Лондон, 12 лист. 1955 р., вмістила оцінку книжки П. Феденка — «Ісаак Мазепа — борець за волю України»:

«Написана як біографія українського національного провідника, ця книга дає в дійсності більше. Це опис українського національного руху й спротиву від початку століття і до теперішнього дня... Додатки мають поважне число документів. Ця книга має вагу для тих, що вивчають історію України та її соціалістичний рух».

«Журнал Бібліотеки Конгресу» (Journal of the Library of Congress), Вашингтон, липень 1964 р., пише про англomовну «Історію Советської Комуністичної Партії» П. Феденка, що це праця «розсудна, наукова і багата на факти. Вона, сторінка за сторінкою, руйнує Хрущовські вигадки з спокійною погордою... Особливо рекомендується для всіх академічних, дослідчих і великих публічних бібліотек».

Адреса Редакції «НАШЕ СЛОВО»:

OUR WORD (P. Fedenko)
8 München 22
Adelgundenstr. 5
West Germany.

Гроші за книжки Видавництва «Наше слово» посилати на такі адреси:

З Америки, Канади, Німеччини, Австралії та Нової Зеландії: Our Word, Bank-Konto Nr. 564744, Bayerische Vereinsbank, Isartorplatz, München, West Germany.

Із Англії: Our Word, Barclays Bank, Account NO. 20363898, 35 Notting Hill Gate, London, W. II, England.

Франція: Mr. Bohdan Fedenko, ССР 1013413, Paris, France.

Із інших країн: Our Word, Bank-Konto Nr. 564744, Bayerische Vereinsbank, Isartorplatz, München, West Germany.

Листи й замовлення посилати на адреси вказаних тут банків або на адресу: Mr. B. Fedenko, B. P. 150 —14, Paris XIV, France.

ЦІНА ЗБІРНИКА «НАШЕ СЛОВО»

Німеччина	— 5 Марок
Англія	— 10 шілінгів
Америка	— 2 долари
Канада	— 2 долари
Франція	— 6 франків
Австралія	— 2 долари

В інших країнах згідно з курсом долара.